

Verevening in Gelderland

Een onderzoek en analyse naar de toepassing van
landschappelijke verevening in Gelderland

Verevening in Gelderland

Een onderzoek en analyse naar de toepassing van landschappelijke verevening in Gelderland

Auteur: Wout Romijnders
930214001

Opdrachtgever: Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Rosendael 2a
6891 DA Rozendaal

Begeleiding: Sander Nijhuis
Stichting Landschapsbeheer Gelderland
&
Gilbert Leistra
Hogeschool VHL

In het kader van: Afstudeeropdracht
Opleiding Bos- en Natuurbeheer
Major Bosbouw- Urban Forestry
Hogeschool VHL

Datum en plaats: 19-12-2014, te Rozendaal

Versie: Definitief

Voorwoord

Met dit afstudeeronderzoek rond ik mijn opleiding Bos- en natuurbeheer af aan Hogeschool VHL. Vanuit mijn interesse voor het Nederlandse landschap heb ik Stichting Landschapsbeheer benaderd met het verzoek om mijn afstudeeronderzoek bij hen te kunnen vervullen.

Binnen mijn studie heb ik me breed georiënteerd waarbij dit onderwerp een nieuwe mogelijkheid van de opleiding heeft laten zien. Het onderwerp is tot voor begin september geheel nieuw voor me geweest. Ik heb veel geleerd van het gemeentelijk en provinciaal landschapsbeleid, wat ik als zeer interessant heb bevonden. Tegelijkertijd heb ik gemerkt dat de materie complexer is dan ik van te voren dacht en het heeft enige tijd gekost om het te kunnen doorgronden. Het onderzoek en het rapport wat voor u ligt is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd en opgesteld. Toch is er enige herhaling in het rapport mogelijk, vanwege de complexiteit van het onderwerp.

Het individueel uitvoeren van dit afstudeeronderzoek heb ik als een uitdaging ondervonden, waarbij ik op veel steun en begeleiding heb kunnen rekenen van een aantal mensen die ik daarvoor graag wil bedanken. In eerste plaats wil ik mijn begeleider Sander Nijhuis bedanken voor de inhoudelijke feedback en wie mij tevens de mogelijkheid heeft gegeven om bij Landschapsbeheer Gelderland af te studeren. Ten tweede wil ik mijn begeleider Gilbert Leistra bedanken voor de procesbegeleiding en met wie ik heb kunnen sparren over de structuur en inhoud van het rapport. Ook wil ik mijn collega's bij Landschapsbeheer Gelderland bedanken voor de leerzame tijd. In het bijzonder Susanne Agterbosch en Eward Timmerman, voor aanvullende inhoudelijke ondersteuning. Daarbij wil ik iedereen bedanken die ik heb mogen interviewen en wie de tijd heeft genomen om te responderen op de enquête. Tot slot wil ik in het bijzonder mijn ouders en zusje bedanken voor de onvoorwaardelijke steun en betrokkenheid, meedenken en de bijdrage aan de eindredactie van dit rapport.

Wout Romijnders

Rozendaal, 19 december 2014

Samenvatting

Verevening is een kansrijk instrument voor gemeenten, waarmee een kwaliteitsbijdrage aan het landschap verlangd kan worden bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. De provincie Gelderland geeft richtlijnen voor de toepassing van verevening in de Omgevingsvisie (juli 2014), waarbij verantwoordelijkheid meer bij gemeenten komt te liggen.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) heeft belang bij een goed werkend vereveningsbeleid. Zij agendeert, prikkelt en daagt provincie en gemeenten uit om meer in te zetten op een kwalitatief hoogwaardig en beleefbaar landschap. Op dit moment heeft SLG geen duidelijk beeld van de toepassing van verevening in Gelderland en is het onduidelijk wat de invloed is van de nieuwe Omgevingsvisie op het gemeentelijk vereveningsbeleid. Het is de aanleiding geweest voor dit afstudeerrapport. De volgende twee doelstellingen liggen ten grondslag aan het onderzoek:

Doel 1. Inzicht verkrijgen in de toepassing van verevening door Gelderse gemeenten.

Doel 2. Uitdagingen en kansen benoemen ter optimalisatie van het beleid of de toepassing ervan.

Om het eerste doel te bereiken is de theorie omtrent verevening ingeleid op basis van een beleidsstudie. Hiermee zijn de mogelijkheden van verevening uiteengezet en is onderzocht hoe de nieuwe Omgevingsvisie zich verhoudt tot het oude Streekplan. Vervolgens is de toepassing van verevening in de praktijk onderzocht middels interviews bij drie casusgemeenten en een enquête naar alle Gelderse gemeenten. Op basis van de bevindingen is een analyse gedaan die de tweede doelstelling beantwoordt. Hieruit zijn uitdagingen en kansen voortgekomen richting Gelderse gemeenten en SLG ter optimalisatie van het beleid.

Uit dit onderzoek is duidelijk geworden dat verevening een complexe constructie is waarbij beleid en proces nauw met elkaar samenhangen. Maatwerk wordt als zeer belangrijk ervaren. Gebleken is dat verevening met name bestaat uit een fysieke bijdrage op locatie. Het actief gebruik maken van een landschaps- of groenfonds komt niet veel voor. Daarnaast is opvallend dat respondenten weinig zicht hebben op de realisatie van landschappelijke inpassingen, waardoor de uitwerking van het vereveningsbeleid op het landschap onzeker blijft. Desondanks blijken respondenten overwegend tevreden te zijn met het toegepaste beleid.

De provincie Gelderland geeft met haar nieuwe Omgevingsvisie meer beleidsvrijheid aan gemeenten, waarbij ze graag ziet dat ruimtelijke ontwikkelingen het landschap niet alleen op locatieniveau, maar ook op gebiedsniveau versterken.

Het is een uitdaging voor gemeenten om actief gebruik te maken van een fonds waarmee het landschap op gebiedsniveau versterkt kan worden. Ook moet aandacht besteed worden aan de controle op de realisatie van landschappelijke inpassingen en het goed doorlopen van alle stappen van het vereveningstraject.

Kansen voor SLG zijn om een schakel te vormen tussen provincie en gemeenten, ondersteuning te bieden bij een goed proces en monitoringsonderzoeken uit te voeren om de uitwerking van verevening op het landschap inzichtelijk te maken.

Verklarende woordenlijst

Bestemmingsplan: Een door de gemeente opgesteld plan waarin aangegeven is waar grond en gebouwen voor gebruikt mogen worden (ruimtelijke inrichting).

Beeldkwaliteitsplan: Aanvullend op de structuurvisie of landschapsontwikkelingsplan, waarin ontwerprichtlijnen/kwaliteitseisen opgenomen zijn voor ontwikkelingen in het buitengebied.

Functieverandering (FAB beleid): Functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing is een regeling waarbij stoppende agrariërs hun vrijkomende agrarische bebouwing kunnen hergebruiken voor woon en/of (niet agrarische) werkfuncties. Uitgangspunt van de regeling is om de kwaliteit van de omgeving te versterken, door onder andere het slopen van overtollige bebouwing.

Landschaps- of groenfonds: Een fonds van waaruit de gemeente financiële vereveningsbijdragen beheert en inzet om omschreven projecten uit de structuurvisie mee uit te voeren, ten behoeve van landschapsversterking op gebiedsniveau.

Initiatiefnemer: Persoon die initiatief neemt voor een ontwikkeling in het buitengebied.

Landschappelijke inpassing: Een plan om de beoogde ontwikkeling in te passen in de omgeving (het landschap) waarin ingegaan wordt op het erf zelf en de direct aangrenzende percelen. Meer gedetailleerde zaken op het erf als gebouwen, tuinen, beplanting, inrit en erfafscheiding komen ook aan de orde.

Landschapsontwikkelingsplan (LOP): Een gemeentelijke meerjarenvise waarin de verschillende landschapskwaliteiten beschreven staan. Hierin staat ook omschreven hoe het landschap beheerd en ontwikkeld wordt voor aankomende jaren.

Landschapsversterking: Wordt benaderd als het leveren van een bijdrage aan het hertel of ontwikkeling van landschapsstructuren in de vorm van de aanplant van beplanting. Ook een financiële bijdrage in een fonds is een vorm van landschapsversterking waarmee de gemeente aan zet is om het landschap op gebiedsniveau te herstellen/versterken.

Maatwerk: Is het per situatie bekijken wat nodig en mogelijk is om lokale gebiedskarakteristieken te versterken.

Ruimtelijke kwaliteit: Wordt benaderd als een prettig leefomgeving waarin mensen kunnen wonen, werken en recreëren met diversiteit aan landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden (Provincie Gelderland, 2005).

Ruimtelijke ontwikkeling: Ontwikkeling in het buitengebied zoals de uitbreiding van een (agrarisch) bedrijf, maar ook de nieuwbouw van een woonhuis of het splitsen van een bestaande woning wordt verstaan onder een ruimtelijke ontwikkeling.

Structuurvisie: Gemeentelijk toetsingskader voor het initiëren, beoordelen en vaststellen van ruimtelijke ontwikkelen (ruimtelijk beleid). Hierin zijn vereveningsregels opgenomen.

Verevening: Het leveren van een kwaliteitsbijdrage aan de omgeving, waarbij het uitgangspunt is om de impact van de ruimtelijke ontwikkeling te 'vereffenen'. De kwaliteitsbijdrage kan bestaan uit een fysieke bijdrage op de locatie en/of een financiële bijdrage in een fonds.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

Samenvatting

Verklarende woordenlijst

1. INLEIDING.....	1
1.1 Aanleiding.....	1
1.2 Probleemstelling.....	2
1.3 Doelstelling.....	2
1.4 Aanpak en methode	2
1.5 Opdrachtgever en doelgroep	5
1.6 Afbakening.....	5
1.7 Leeswijzer	5
 2. VEREVENING IN THEORIE	 6
2.1 Wat is verevening?	6
2.2 Procesanalyse	10
2.2.1 <i>Beleid</i>	10
2.2.2 <i>Toepassing</i>	11
2.3 Een nieuwe visie en rol.....	14
 3. VEREVENING IN DE PRAKTIJK	 16
3.1 Verschillende toepassingen.....	16
3.1.1 <i>Gemeente Ede</i>	16
3.1.2 <i>Gemeente Buren</i>	19
3.1.3 <i>Gemeente Voorst</i>	22
3.1.4 <i>Overlappingsen en verschillen</i>	25
3.2 Enquêteresultaten.....	26
3.2.1 <i>Opzet enquête</i>	26
3.2.2 <i>Resultatenbeschrijving</i>	26
 4. ANALYSE UITDAGINGEN EN KANSEN	 32
 5. EINDCONCLUSIE EN AANBEVELINGEN.....	 36
5.1 Conclusies.....	36
5.2 Aanbevelingen.....	38
5.2.1 <i>Kansen voor SLG</i>	38

5.2.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	39
5.3 Discussie	41
LITERATUUR.....	42
BIJLAGEN	44
Bijlage 1: Illustratief voorbeeld van een landschappelijke inpassing.....	45
Bijlage 2: Vragenlijst interview casusgemeente (voorbeeldvragen)	46
Bijlage 3: Vragenlijst enquête.....	47
Bijlage 4: Enquêteresultaten	51

1. INLEIDING

Dit onderzoek heeft betrekking op de compensatieverplichting aan de omgeving bij ruimtelijke ontwikkelingen in het Gelderse buitengebied, ook wel ‘verevening’ genoemd. In dit hoofdstuk wordt het onderzoek ingeleid en worden de volgende elementen behandeld: De aanleiding van het onderzoek, probleemstelling, doelstelling, aanpak en methode, beschrijving van de opdrachtgever en tot slot een vooruitblik van wat verder in dit rapport verwacht kan worden.

1.1 Aanleiding

Het landschap is altijd in ontwikkeling. De invloed van de mens is onlosmakelijk verbonden met de omgeving zoals we die vandaag de dag herkennen en beleven. Gelderland is een bijzonder afwisselende provincie met een grote diversiteit aan landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden. Deze ruimtelijke kwaliteiten zijn belangrijk voor een prettige leefomgeving waar mensen kunnen wonen, werken en recreëren (Provincie Gelderland, 2005). Juist daarom is het belangrijk om hier zorgvuldig mee om te gaan.

De provincie Gelderland maakt zich sterk voor het behoud en ontwikkeling van het landschap en de ruimtelijke kwaliteit. De provincie heeft in 2005 met haar Streekplan het beleidskader gesteld aan gemeenten waarin voorwaarden zijn opgenomen voor de toepassing van verevening. Verevening is een instrument voor gemeenten waarmee een kwaliteitsbijdrage aan de omgeving verlangd kan worden bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. Het gaat hierbij om ruimtelijke ontwikkelingen waar een bestemmingsplanwijziging voor nodig is, zoals de nieuwbouw van woningen, de uitbreiding van agrarische bedrijven etc.. Gemeenten zijn bevoegd om voorwaarden te stellen aan de bestemmingsplanwijziging waarbij het uitgangspunt is de ontstane schade aan de omgeving te compenseren, ofwel te ‘vereffenen’. De provincie Gelderland heeft afgelopen juli 2014 de vervanger van het Streekplan vastgesteld: de Omgevingsvisie.

Stichting landschapsbeheer Gelderland (hierna te noemen als SLG) heeft belang bij een goed werkend vereveningsbeleid omdat zij zich inzet voor een vitaal, beleefbaar en herkenbaar streekeigen landschap. Onder andere hiervoor prikkelt, agendeert en daagt SLG de provincie en gemeenten uit om in te blijven zetten op het behoud en ontwikkeling van een hoogwaardig landschap. Het toepassen van verevening lijkt hiervoor een kansrijk middel. SLG heeft echter weinig zicht op de toepassing van vereveningsbeleid in Gelderland en uitwerking ervan op het landschap. Daarbij is het vooralsnog onduidelijk wat de nieuwe Omgevingsvisie betekent voor de toekomst van het vereveningsbeleid in Gelderse gemeenten. SLG vermoedt dat de provincie Gelderland meer verantwoordelijkheid legt bij gemeenten en verwacht dat de kwaliteit van het landschap wordt geborgd door gemeenten. Een onderzoek naar de toepassing van verevening in Gelderland is nodig om hier meer inzicht in te verwerven.

Vanuit mijn interesse voor het Nederlandse landschap en in het kader van mijn afstuderen aan hogeschool VHL, heb ik de mogelijkheid gekregen om voor SLG inzichtelijk te maken hoe verevening in Gelderland wordt toegepast en waar mogelijke uitdagingen en kansen liggen ter optimalisatie.

1.2 Probleemstelling

Op dit moment is het onduidelijk voor SLG hoe Gelderse gemeenten verevening toepassen en wat de uitwerking is op het landschap.

Daarnaast is het onbekend wat mogelijke consequenties zijn van de nieuwe Omgevingsvisie voor de toepassing van gemeentelijk vereveningsbeleid.

1.3 Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is tweeledig:

- (1) Inzicht verkrijgen in de toepassing van verevening in Gelderse gemeenten.
- (2) Uitdagingen en kansen benoemen ter optimalisatie van het beleid of de toepassing ervan en indien mogelijk aanbevelingen doen richting SLG om haar rol als 'samenwerkingspartner' te kunnen vergroten.

Met de resultaten hoopt SLG Gelderse gemeenten en de provincie Gelderland uit te kunnen nodigen om het vereveningsbeleid te optimaliseren. De uitkomsten dienen in ieder geval als waardevolle informatiebron voor SLG om op terug te kunnen grijpen.

1.4 Aanpak en methode

Voor de aanpak van het onderzoek staan de twee doelen centraal, welke zijn vertaald naar een hoofdvraag. Om het eerste doel te bereiken worden onderstaande vier deelvragen behandeld. Met deelvraag 1 en 2 wordt de theorie omtrent verevening ingeleid om vervolgens met deelvraag 3 en 4 de toepassing van verevening in de praktijk inzichtelijk te maken. De term 'theorie' wordt benaderd als mogelijkheden en wenselijkheden vanuit het provinciaal en gemeentelijk beleid.

Het tweede doel wordt bereikt middels een analyse van de theorie omtrent verevening te vergelijken met de toepassing ervan in de praktijk. Hieruit worden mogelijke uitdagingen en kansen gedestilleerd ter optimalisatie van het beleid of de toepassing ervan.

Hieronder worden de verschillende deelvragen benoemd met een korte toelichting. Hierna wordt de gehanteerde methodiek beschreven. Zie figuur 1 voor een visuele weergave van de methodiek.

De hoofdvraag luidt: ***Hoe wordt landschappelijke verevening door Gelderse gemeenten toegepast en waar liggen uitdagingen en kansen voor optimalisatie?***

Deelvragen:

1. *Hoe werkt verevening in theorie?*

Met deze deelvraag wordt het onderwerp verevening ingeleid. De toepassingsmogelijkheden van verevening worden uiteengezet en het proces wordt beschreven waarbij verschillende partijen betrokken zijn.

2. *Wat is de nieuwe visie en rol van de provincie Gelderland?*

Met deze deelvraag wordt onderzocht welke richting de provincie Gelderland op wil met haar nieuwe Omgevingsvisie en hoe de nieuwe visie zich verhoudt tot het oude Streekplan.

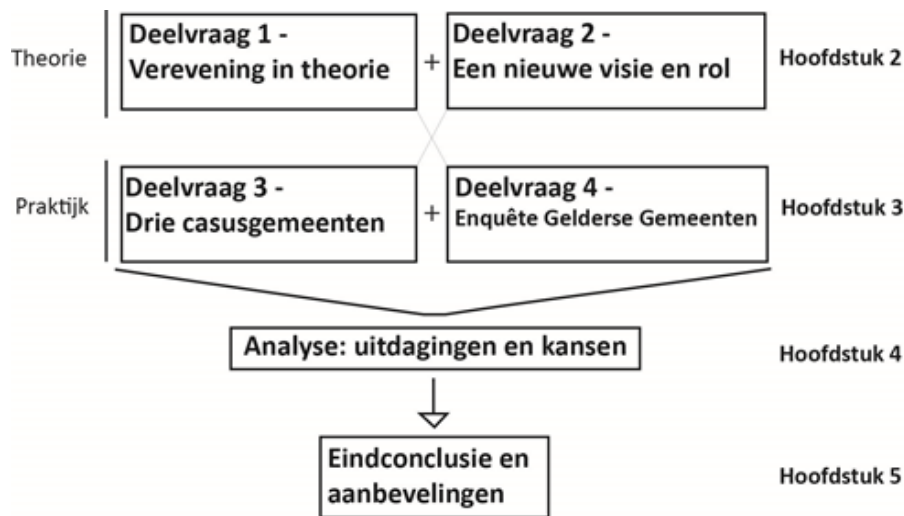
3. *Wat zijn ervaringen in de praktijk met verschillende toepassingen van verevening?*

Met deze deelvraag wordt de toepassing van verevening in de praktijk onderzocht op een diepgaande manier waarbij drie gemeenten als casus worden behandeld. Er wordt achterhaald wat resultaten en ervaringen zijn van verschillende toepassingen van verevening.

4. *Hoe gaan Gelderse gemeenten om met verevening?*

Met deze deelvraag wordt de toepassing van verevening in de breedte onderzocht, middels een enquête richting alle Gelderse gemeenten. Er wordt achterhaald hoe verevening wordt ingezet, wat resultaten en ervaringen zijn en wat mogelijke consequenties zijn voor de toekomst.

Hieronder wordt de gehanteerde methode per deelvraag toegelicht. Figuur 1 laat de structuur van het onderzoek zien.

Figuur 1: Globale methodiekweergave met hoofdstuk aanduiding.

Theorie

Deelvraag 1: wordt behandeld door literatuurstudie naar het provinciaal- en gemeentelijk beleid omtrent verevening. Doel is om de mogelijkheden van verevening weer te geven en uiteen te zetten hoe verevening in theorie toegepast kan worden. Resultaat is een beknopt overzicht van de mogelijkheden van verevening. Het vereveningsproces wordt inzichtelijk gemaakt door middel van een procesanalyse. Input voor deze analyse bestaat uit de literatuurstudie en informele gesprekken met collega's van SLG.

Deelvraag 2: wordt behandeld door een beleidsstudie naar de nieuwe Omgevingsvisie én een interview met een provincieambtenaar van de afdeling ruimtelijke ordening. Voor de beleidsstudie zijn de hoofdstukken omtrent landschap en vitaal platteland geraadpleegd uit zowel het Streekplan als de Omgevingsvisie. Door een interview met een provincieambtenaar die mee heeft geschreven aan de Omgevingsvisie omtrent verevening, wordt er aanvullend achterhaald wat overwegingen zijn van de provincie voor de gekozen beleidsrichting en welke consequenties de visie mogelijk oplevert voor het gemeentelijk vereveningsbeleid. De stijl van het interview is half gestructureerd met enkele onderwerpen (Baarda ea., 2005 p.80). Op basis van het interview is er een verslag naar de geïnterviewde gestuurd ter controle.

Constatering uit deze deelvraag worden voorgelegd aan respondenten in deelvraag 3 en 4.

Praktijk

Vanwege de beperkte tijd van dit onderzoek is er voor gekozen om bij drie gemeenten met een verschillende toepassing van verevening de ervaringen en resultaten te evalueren, middels een interview. Hiermee is er op diepgaande manier informatie verkregen. Daarnaast is er meer generieke informatie verkregen middels een enquête naar alle Gelderse gemeenten. Met beide methodieken is er in een korte tijd zoveel mogelijk informatie verkregen over de toepassing van verevening in de praktijk.

Deelvraag 3: wordt behandeld door allereerst drie casusgemeenten te selecteren. De gemeenten Ede, Buren en Voorst zijn, in overleg met SLG, geselecteerd. De belangrijkste selectiecriteria is de verschillende insteek van verevening geweest, namelijk de berekening van de vereveningsbijdrage, voortkomend uit de bevindingen uit de theorie. Daarnaast gaan de drie gemeenten actief om met verevening en heeft SLG goed contact met de gemeenten waardoor de kans tot medewerking

verlenen aan het onderzoek hoger werd geacht.

Voorafgaand aan het interview is er literatuurstudie naar het vereveningsbeleid gedaan, door van de betreffende gemeentelijke website de volgende stukken te raadplegen: de structuurvisie, het landschapsontwikkelingsplan en aanvullende beleidsnota's. Door middel van een half gestructureerd interview met de gemeenteambtenaar van groen/landschap en/of ruimtelijke ordening zijn de ervaringen en resultaten van het toegepaste vereveningsbeleid besproken. De insteek van het interview was om samen met de geïnterviewde te evalueren wat goed gaat en waar nog verbeteringen liggen. Het interview bestaat uit vier onderscheidende onderwerpen, namelijk: 1) beleid, 2) toepassing & ervaringen, 3) tevredenheid en 4) toekomst. In bijlage 2 is er een algemene vragenlijst opgenomen met een aantal voorbeeldvragen.

Naar aanleiding van de interviews is er nader telefonisch contact geweest met collega's van de geïnterviewde om aanvullende informatie te verkrijgen.

Omdat de drie casusgemeenten ieder op een andere manier verevening toepassen, is er voor iedere gemeente een aparte uitwerking gemaakt in dit rapport. De informatie uit de literatuurstudie, het interview en aanvullende telefonisch verkregen informatie is uitgewerkt in de structuur van de vier gehanteerde gespreksonderwerpen. Tot slot worden opvallende overlappingsen en verschillen benoemd.

Deelvraag 4: wordt behandeld door een digitale enquête naar alle Gelderse gemeenten te sturen om op een brede wijze inzicht te krijgen in de toepassing van verevening. De vragen die geformuleerd zijn in de enquête vloeien voort uit de theorie van deelvraag 1 en 2 en zijn met SLG besproken qua inhoud en formulering. De enquête is opgedeeld in 4 onderwerpen met 22 vragen, namelijk: 1) toepassing, 2) ervaringen, 3) tevredenheid en 4) toekomst. Naar aanleiding van de drie interviews bij de casusgemeenten zijn de enquêtevragen nogmaals verscherpt. In bijlage 3 is de gehanteerde vragenlijst opgenomen.

Om zoveel mogelijk respons te krijgen op de enquête is er voor gekozen zo min mogelijk open vragen te stellen. Daarbij zijn antwoorden geanonimiseerd in de rapportage en is de enquête makkelijk en snel in te vullen via het digitale enquêteprogramma Thesistools (www.thesistools.nl). De enquête is in de vorm van een e-mail verstuurd door de drie regiocoördinatoren van SLG naar de betreffende contactpersonen. Overwegend bestaande uit de landschapscoördinatoren en beleidsmedewerkers voor groen en/of landschap. De e-mail bestaat uit een korte aanleiding van het onderzoek met een digitale link naar de enquête, zie ook hiervoor bijlage 3.

De enquêteresultaten zijn in de periode van 27 september 2014 tot 7 november 2014 verzameld, waarbij er tussentijds aanvullend een herinnering is verzonden.

Vanwege het verkennende karakter van het onderzoek en om de leesbaarheid van het rapport te verhogen worden de bevindingen samengenomen in de vier categorieën. Resultaat bestaat uit de meest opvallende verbanden, inzichtelijk gepresenteerd in het rapport en visueel gemaakt door staafdiagrammen.

Analyse uitdagingen en kansen

De tweede doelstelling wordt behandeld door de theorie en de praktijk met elkaar te vergelijken om mogelijke uitdagingen en kansen te destilleren ter optimalisatie van het gemeentelijke vereveningsbeleid. De basis voor deze analyse is een interpretatie van de bevindingen, voorkomend uit de behandelde deelvragen. De analyse bestaat uit een korte tekst waarin er wordt teruggegrepen uit de gepresenteerde bevindingen uit voorgaande hoofdstukken. Een uitdaging, kans of constatering is het resultaat.

Op basis van de analyse worden kansen benoemd richting SLG om gemeenten mogelijk te ondersteunen in de genoemde uitdagingen en kansen. Deze adviezen richting SLG bouwen voort op de visie en doelstelling van SLG als organisatie, zoals beschreven wordt in hoofdstuk 1.5.

1.5 Opdrachtgever en doelgroep

Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) is dé organisatie in Gelderland die zich inzet voor het cultuurlandschap. SLG heeft als missie te zorgen voor een vitaal, beleefbaar en herkenbaar streekeigen landschap. SLG heeft geen eigen terreinen en werkt dus altijd samen met andere partijen (www.slg.nl, 10-10-14)

De rol van SLG is enerzijds agenderend richting de provincie Gelderland, wat betekent dat SLG graag meedenkt over bijvoorbeeld beleidskeuzes. Anderzijds is SLG faciliterend richting gemeenten door projecten uit te voeren die bijdragen aan de kwaliteit en beleefbaarheid van het landschap. Dit doet ze door grondeigenaren en bewoners te betrekken in projecten als Klompenpaden en beplantingsprojecten. Vrijwilligers zijn onmisbare krachten om het landschap in stand te houden. SLG ondersteunt hen met kennis, kunde en gereedschap.

Ook heeft SLG landschapsadviseurs in huis die adviezen opstellen bij landschappelijke inpassingen bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied.

SLG werkt vanuit een ideële doelstelling en is constant op zoek naar het versterken van het landschap op een kwalitatief hoogwaardige manier en het creëren van betrokkenheid bij bewoners. Voor SLG geeft dit onderzoek een beter beeld van de toepassing van vereveningsbeleid in Gelderland. Het rapport biedt inzicht voor SLG om gemeenten en de provincie mogelijk uit te dagen vereveningsbeleid of de toepassing ervan te optimaliseren.

1.6 Afbakening

Gezien de beschikbare tijd en mankracht zijn er aantal keuzes gemaakt ter afbakening van het onderzoek:

- Het onderzoek focust zich op de gemeentelijke toepassing van verevening in de provincie Gelderland. Op gemeentelijk niveau is het beleid namelijk geconcretiseerd en wordt verevening toegepast. Verevening op bijvoorbeeld provinciaal niveau is ook mogelijk, maar wordt in dit onderzoek niet meegenomen.
- Het onderzoek focust zich op verevening bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. Het betreft hier ontwikkelingen waarbij particulieren en ondernemers betrokken zijn.
- Het primaire doel van het onderzoek is het inzicht verkrijgen in de toepassing van verevening. Een aansluitend doel is om uitdagingen en kansen te benoemen richting zowel gemeenten als SLG. Deze analysepunten zijn het slotstuk van het onderzoek. Een verdere uitwerking of interpretatie van de bevindingen behoort niet tot het onderzoek en is aan SLG.

1.7 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 de theorie omtrent verevening inzichtelijk gemaakt. In hoofdstuk 3 wordt de toepassing van verevening in de praktijk beschreven op basis van interviews en de enquête. In hoofdstuk 4 komt de analyse tussen de theorie en de praktijk aan bod waarmee uitdagingen en kansen gedestilleerd worden ter optimalisatie van het vereveningsbeleid. Tot slot wordt in hoofdstuk 5 de eindconclusie van het onderzoek gegeven door de hoofdvraag te beantwoorden, onderbouwd uit de vier behandelde deelvragen en de analyse. Ook worden er kansen benoemd richting SLG en aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. In de discussie wordt er gereflecteerd op de bevindingen uit het onderzoek en de gevolgde methodiek.

2. VEREVENING IN THEORIE

In dit hoofdstuk wordt verevening theoretisch ingeleid. Allereerst wordt het begrip verevening toegelicht met een beschrijving van de toepassingsmogelijkheden vanuit het provinciaal- en gemeentelijk beleid. Vervolgens komt het proces aan bod waarbij verschillende partijen betrokken zijn. Tot slot wordt ingegaan op de nieuwe Omgevingsvisie van de provincie Gelderland. In dit hoofdstuk worden deelvraag 1 en 2 behandeld, namelijk: 'Hoe werkt verevening in theorie?' en 'Wat is de nieuwe visie en rol van de provincie Gelderland?'

De provincie Gelderland heeft in haar Streekplan uit 2005 het beleidskader gesteld voor gemeenten. Hierin blijkt verevening voornamelijk beschreven te zijn voor een specifieke ruimtelijke ontwikkeling, namelijk bij functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing (ook wel de FAB regeling genoemd). Wat dit precies inhoudt wordt nader in dit hoofdstuk toegelicht.

2.1 Wat is verevening?

Verevening is het leveren van een kwaliteitsverbetering aan de omgeving door initiatiefnemers bij ontwikkelingen in het buitengebied. Uitgangspunt hierbij is dat de impact op de ruimtelijke kwaliteit door de ontwikkeling gecompenseerd- ofwel 'vereffend'- wordt (Steven en Mathijsen, 2014).

Kort gezegd betekent dit dat mensen die in het buitengebied wonen en/of werken en initiatief nemen voor een ruimtelijke ontwikkeling, een bijdrage dienen te leveren aan de omgeving. De bijdrage dient in eerste instantie altijd geleverd te worden op locatie, namelijk op het erf en/of de kavel. Een concreet voorbeeld zou kunnen

zijn dat een agrariër die zijn bedrijf wil

uitbreiden door het bijbouwen van een stal, hiervoor een rij bomen langs de nieuw te bouwen stal dient aan te planten. Een ander voorbeeld zou kunnen zijn dat bij een bedrijfsbeëindiging, de agrariër zijn vrijgekomen agrarische bebouwing sloopt. En hiervoor een woonhuis terug mag bouwen mits deze ook landschappelijk ingepast wordt door de aanplant van streekeigen beplanting.

De provincie Gelderland acht, in haar Streekplan, het belang van een kwalitatief hoogwaardige ontwikkeling van buitengebied zodanig hoog dat zij bij functieveranderingen aandringt bij gemeenten op de toepassing van een vorm van verevening (Provincie Gelderland, 2005).

Vanuit literatuuronderzoek naar het gestelde beleidskader door de provincie Gelderland (Streekplan) blijkt verevening met name van toepassing te zijn bij zogenaamde functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing.

Verevening is een instrument dat toegepast kan worden bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. De vier meest onderscheidende ruimtelijke ontwikkelingen worden benoemd:

- Functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing. Bij bedrijfsbeëindiging van agrariërs is het mogelijk om de vrijkomende agrarische bebouwing te hergebruiken voor andere functies zoals wonen en werken. Dit kan betekenen dat overtollige stallen gesloopt worden waarvoor in ruil een woonhuis terug gebouwd kan worden. De provincie heeft hiervoor het beleidskader gesteld aan gemeenten.
- Uitbreiding van (agrarische) bedrijven. Agrarische bedrijven die uit willen breiden, waarvoor vergroting van het bouwvlak nodig is, buiten de huidige bestemming.
- Nieuwbouw van woningen in het buitengebied.
- Ontwikkeling van nieuwe landgoederen. Bij de ontwikkeling van nieuwe landgoederen is een aparte regeling van toepassing, die stelt dat er minimaal vijf hectare aan natuur en landschap ontwikkelt en beheert dient te worden. In ruil hiervoor mag een hoofdgebouw en enkele bijgebouwen worden ontwikkeld.

Verevening kan in theorie echter bij alle ruimtelijke ontwikkelingen toegepast worden, waar een bestemmingsplanwijziging voor nodig is (Stadsregio Arnhem Nijmegen, 2007).

Bestemmingsplanwijziging

Uitgangspunt van verevening is dat de beoogde ontwikkelingen niet passen binnen het huidige bestemmingsplan waardoor er een wijziging van het bestemmingsplan aangevraagd dient te worden bij de gemeente. Gemeenten kunnen initiatiefnemers faciliteren in hun beoogde ruimtelijke ontwikkeling door het bestemmingsplan te wijzigen, waarmee de gemeente een bouwrecht verleent aan de initiatiefnemer. “Het wijzigen van een bestemmingsplan is een bevoegdheid van gemeenten en geen recht waarop men aanspraak kan doen (Gemeente Ede, 2011)”. Gemeenten kunnen daarmee in ruil voor het verlenen van een bouwrecht, een compenserende tegenprestatie van initiatiefnemers ‘eisen’ waarmee de impact op de ruimtelijke kwaliteit wordt ‘verevend’.

Bij functieverandering van een agrarische bestemming naar een woonbestemming betekent een bestemmingsplanwijziging een waardevermeerdering van de grond en daarmee flinke winst voor de initiatiefnemer. In deze gevallen wordt goedkope agrarische grond namelijk van ‘functie veranderd’ naar duurdere bouwgrond.

Hoe ziet verevening eruit?

Verevening kan bestaan uit (1) een fysieke bijdrage (in natura), bijvoorbeeld door het aanplanten van groenelementen zoals bomenrijen, houtwallen, hagen enz., en/of (2) een financiële bijdrage in een landschaps- of groenfonds. Uitgangspunt van verevening is dat de bijdrage in eerste instantie geleverd dient te worden op de locatie van ontwikkeling (Provincie Gelderland, 2005). Indien het niet mogelijk is om een deel of geheel van de vereveningsbijdrage te investeren op de locatie, kan verevening plaats vinden in de vorm van een financiële bijdrage in een landschaps- of groenfonds. Er is ook een combinatie mogelijk zoals het verlangen van zowel een fysieke bijdrage op locatie én een financiële bijdrage in een landschaps- of groenfonds.

Fysieke bijdrage (In natura)

De fysieke vereveningsbijdrage kan bestaan uit de volgende mogelijkheden (Provincie Gelderland, 2005):

- Sloop van overvloedige bebouwing. Dit betekent dat overvloedige gebouwen worden gesloopt waardoor de hoeveelheid verhard oppervlak in het buitengebied afneemt. Bij functieverandering is de sloop van overvloedige bebouwing (minimaal 50%) verplicht.
- Landschappelijke inpassing. Aanleg van landschappelijke beplanting en inrichting van het erf, waarbij de lokale gebiedskarakteristieken als context dienen. Bijvoorbeeld door de aanplant van bomenrijen, hagen, fruitbomen etc. Een illustratief voorbeeld is opgenomen in bijlage 1.
- Natuurontwikkeling. Aanleg van natuurelementen, zoals poelen of beplanting die van ecologische waarde is.
- Aanleg van recreatieve voorzieningen. Het aanleggen van bijvoorbeeld wandel-fietspaden (over- of in nabijheid van het perceel) waardoor de beleving van het gebied wordt versterkt.
- Behoud en restauratie van karakteristieke bebouwing. Het behoud van karakteristieke en/of monumentale bebouwing betekend dat deze elementen niet gesloopt mogen worden maar juist behouden en mogelijk gerestaureerd worden.
- Verkleining bouwvlak. Net als sloop zorgt verkleining van het bouwvlak voor een verkleining van het verharde oppervlak in het buitengebied.

Bovenstaande mogelijkheden zijn niet per se allemaal van toepassing op iedere ontwikkeling. Meerdere elementen kunnen met elkaar gecombineerd worden. De huidige landschappelijke- en cultuurhistorische karakteristieken vormen de basis die versterkt dient te worden middels de vereveningsbijdrage. Dit betekent dat gemeenten iedere ontwikkeling apart benaderen en per situatie bekijken wat er nodig en mogelijk is vanuit de landschappelijke context. Een goede landschappelijke inpassing van de ontwikkeling is meestal de basis (Regio De Vallei, 2008, p. 24). Daarbij betekent verevening niet enkel het toevoegen van elementen, maar het slopen van stallen is ook een manier om de kwaliteit van de omgeving te verhogen (Regio Rivierenland, 2007).

Financiële bijdrage in een fonds

Een financiële bijdrage ter vulling van een landschaps- of groenfonds kan onderdeel zijn van verevening. De gemeente zorgt dan voor landschapsontwikkeling elders in de gemeente (Regio De Vallei, 2008). Voordeel van het gebruiken van een fonds is dat het landschap op gebiedsniveau ontwikkeld kan worden. Het gebruik van een fonds kan op een actieve manier, door per ontwikkeling een bedrag te vragen. Ook kan een fonds als stok achter de deur fungeren. Wanneer de fysieke bijdrage op locatie (deels) niet mogelijk is, kan er een bedrag in het fonds gestort worden. Volgens mevrouw Agterbosch, regio coördinator Rivierengebied bij SLG, kunnen de financiële middelen uit het fonds gebruikt worden als cofinanciering bij de uitvoering van projecten. Hiermee kan het bedrag in het fonds mogelijk verdubbeld worden.

Rekenmethode

Omdat iedere ruimtelijke ontwikkeling qua impact op de omgeving verschilt, is de mate van verevening vaak ook verschillend. De hoogte van de vereveningsbijdrage is niet in algemene regel te vatten, maar dient proportioneel en redelijk te zijn (Provincie Gelderland, 2005). Een rekenmethode kan de hoogte van de vereveningsbijdrage (deels)bepalen op een objectieve manier, waarmee willekeur voorkomen kan worden. Gemeenten kunnen zelf keuzes maken over de te hanteren methodiek. Let wel: een rekenmethodiek geldt niet alleen voor het gebruik van een fonds. Maar kan ook gehanteerd worden om de grootte van de fysieke bijdrage te bepalen.

De drie meest gebruikte methodes worden kort toegelicht (Steven en Mathijssen, 2014):

- Vast bedrag

Door het nieuw te bouwen element om te rekenen naar m^2 of m^3 , kan er een vast bedrag worden vastgesteld door de gemeente ter vulling van een fonds; of wordt er een aantal m^2 aan te planten landschappelijke beplanting overeengekomen; of kan er een vast bedrag worden verlangd per ontwikkeling, ter vulling van een fonds.

De gemeente Ede vraagt initiatiefnemers een vast bedrag van 10 euro per nieuwgebouwde kuub woonhuis, naast een landschappelijke inpassing. De landschappelijke inpassing wordt overeengekomen middels onderstaande procesaanpak (maatwerk).

- Bestemmingsplanwinstberekening

Het uitgangspunt voor bestemmingsplanwinstberekeningen is dat de waarde stijging van de grond na de ontwikkeling de basis vormt om een deel van de winst te investeren in de ruimtelijke kwaliteit (Steven en Mathijssen, 2014).

De gemeente Voorst hanteert deze rekenmethode waarmee 25% van bestemmingsplanwinst geïnvesteerd dient te worden op de locatie van de ontwikkeling (Gemeente Voorst, 2010). In dit geval wordt het bedrag berekend op basis van een taxatie dat vervolgens op de locatie als fysieke bijdrage geïnvesteerd moet worden. Wanneer een deel niet als fysieke op locatie besteed kan worden, kan het overige bedrag gestort worden in het groenfonds.

- Procesaanpak (maatwerk)

Bij een procesaanpak wordt per ontwikkeling afgewogen met onder andere een deskundige ambtenaar of kwaliteitscommissie welke bijdrage geleverd dient te worden en hoe die aanwezige ruimtelijke kwaliteiten kan versterken. Een risico van de methodiek is dat er willekeur ontstaat, wat betekent dat er verschil ontstaat in de orde van grootte van de tegenprestatie. Dit zou tot scheve gezichten kunnen leiden bij initiatiefnemers en onduidelijkheid geven. Een voordeel van de procesaanpak is echter wel om per situatie te kijken hoe de lokale kwaliteit versterkt kan worden (Steven en Mathijssen, 2014).

Lokaal beleid

Vereveningsregels waaronder een gebruikte rekenmethode dienen vastgelegd te worden in lokaal beleid om het toepasbaar en rechtsgeldig te laten zijn. Een structuurvisie, of een landschapsontwikkelingsplan vastgesteld als structuurvisie, is hiervoor een vereiste (Provincie Gelderland, 2005). De structuurvisie biedt het toetsingskader voor het initiëren, beoordelen en vaststellen van ruimtelijke ontwikkelingen (Gemeente Ede, 2011). In de structuurvisie dient een uitvoeringsparagraaf te worden opgenomen waarin beschreven staat wat de regels zijn omtrent verevening. Indien er wordt gewerkt met een fonds is het belangrijk dat in de structuurvisie wordt verantwoord hoe de financiële middelen ingezet worden. Vaak zijn een aantal beoogde projecten omschreven die uitgevoerd kunnen worden middels de financiële middelen.

Naast een structuurvisie is het een mogelijkheid als gemeente om de landschapskwaliteiten op een zo concreet mogelijke wijze te beschrijven voor initiatiefnemers. Hiermee wordt een kader gesteld waarmee onderbouwd kan worden hoe de vereveningsbijdrage het landschap dient te versterken. Deze kwaliteitseisen kunnen opgenomen worden in een landschapsontwikkelingsplan (LOP) of beeldkwaliteitsplan.

Vastleggen afspraken

Gemaakte afspraken tussen gemeente en initiatiefnemer worden vastgelegd in een overeenkomst (Gemeente Voorst, 2010). In de overeenkomst wordt afgesproken dat de initiatiefnemer een bouwrecht verkrijgt van de gemeente onder een aantal gestelde voorwaarden. Onder deze voorwaarden valt de te leveren vereveningsbijdrage.

- Voorwaardelijke verplichting
Dé manier om te zorgen dat de (fysieke)kwaliteitsverbetering juridisch bindend is, is door deze op te nemen als een voorwaardelijke verplichting in het bestemmingsplan. Dit betekent dat de fysieke bijdrage als ruimtelijk relevant wordt bestempeld. De fysieke bijdrage dient zo concreet en uitvoerbaar mogelijk bijgevoegd te worden als bijlage in het bestemmingsplan. De ontwikkeling mag hiermee pas in gebruik genomen worden wanneer de fysieke bijdrage is gerealiseerd (Steven en Mathijsen, 2014).
- Anterieure overeenkomst
In een anterieure overeenkomst kunnen allerlei afspraken vastgelegd worden, waaronder de te betalen financiële bijdrage. Een anterieure overeenkomst kan alleen op basis van vrijwilligheid overeengekomen worden en daarmee ook de hoogte van de financiële bijdrage. (www.gebiedseconomie.nl, 10-12-14).

Beide overeenkomsten zijn juridisch bindend, waardoor er gehandhaafd kan worden op de realisatie van de overeengekomen afspraken. Het is volgens de provincie Gelderland van essentieel belang dat de gemeente controleert tijdens en na de uitvoering om de kwaliteitsverbetering te waarborgen (Provincie Gelderland, 2010).

Juridische aandachtspunten

Verevening kent een aantal juridische aandachtspunten op het gebied van het bepalen van de tegenprestatie qua omvang en vorm. Dit onderzoek gaat hier niet diep op in, maar stipt op basis van een recent onderzoek door Eelerwoude enkel de belangrijkste punten aan (Steven en Mathijsen, 2014):

- Gemeenten mogen geen betaalplanologie plegen door initiatiefnemers enkel een financiële bijdrage te vragen als vereveningsbijdrage. Een financiële bijdrage kan enkel op basis van vrijwilligheid worden overeengekomen.*
- Een eenduidige rekenmethode voor het bepalen van de vereveningsbijdrage is aan te bevelen om hiermee verevening eenduidig en consequent toe te kunnen passen. In een structuurvisie met uitvoeringsparagraaf dienen regels omschreven te staan.*
- Verevening is het compenseren van de ontstane impact van de ontwikkeling op de ruimtelijke kwaliteit. Verevening mag niet gezien worden als een middel om winst af te romen van rendabele ontwikkelingen.*

Kort samengevat

Verevening is het leveren van een tegenprestatie door initiatiefnemers aan de ruimtelijke kwaliteit bij ontwikkelingen in het buitengebied. Uitgangspunt is het versterken van de ruimtelijke kwaliteit door een bijdrage te leveren als fysieke bijdrage (in natura) en/of een financiële bijdrage in een fonds. Verevening is door gemeenten af te dwingen op het moment dat een bestemmingsplanwijziging aan de orde is. De vereveningsbijdrage kan op verschillende manieren worden geleverd en worden bepaald. De landschappelijke context met zeer lokale en specifieke gebiedskarakteristieken is hierbij het uitgangspunt. Daarbij verschilt de impact op de ruimtelijke kwaliteit per ontwikkeling. Een juridisch 'gevaar' van het toepassen van maatwerk is dat er willekeur optreedt bij het overeenkomen van de vereveningsbijdrage. Daarom is het belangrijk dat gemeenten een structuurvisie vaststellen met een uitvoeringsparagraaf. Daarnaast dienen de landschapskwaliteiten beschreven te staan in flankerend beleid, waarmee het helder is op welke manier de vereveningsbijdrage het landschap kan versterken. Tot slot is het van belang om afspraken vast te leggen in overeenkomst waarmee de realisatie te handhaven is door de gemeente.

2.2 Procesanalyse

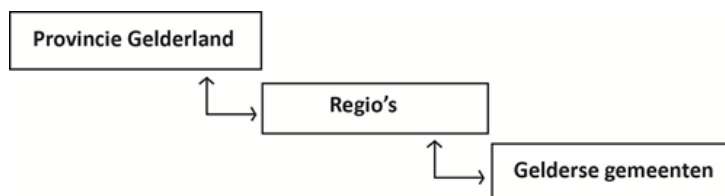
Bij het proces van verevening zijn verschillende partijen betrokken. Hieronder wordt beschreven welke partijen dat zijn en hoe het proces omtrent verevening eruit ziet. Er wordt onderscheid gemaakt in twee processen, namelijk: 'beleid' en 'toepassing'. Het beleidsproces is een proces tussen provincie, regio's en gemeenten (zie figuur 2). Het toepassingsproces bestaat uit de wisselwerking tussen gemeenten, initiatiefnemers en mogelijke een adviserende partij (zie figuur 3).

2.2.1 Beleid

De provincie Gelderland hecht veel waarde aan grote verscheidenheid en kenmerkendheid van landschappelijke karakteristieken tussen en binnen de verschillende regio's. Dit vanuit het besef dat omgevingskwaliteit bijdraagt aan een goed woonklimaat, vestiging van bedrijven stimuleert en als context dient voor recreatie en toerisme (Provincie Gelderland, 2005). Hierom heeft de provincie belang bij het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit. De provincie heeft in haar Streekplan met name voorwaarden gesteld aan verevening bij functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing. De provincie heeft er belang bij dat gemeenten zelf beleid implementeren en toepassen. Verevening wordt gezien als een waardevol instrument voor gemeenten, maar is vanuit het Streekplan echter niet verplicht gesteld. Het mogelijke gevaar hiervan is dat gemeenten niet actief omgaan met verevening.

wel regio's genoemd. De volgende regio's zijn te onderscheiden: Rivierenland, Stadsregio Arnhem Nijmegen, Achterhoek, Foodvalley, Stedendriehoek en Noord-Veluwe (www.gelderland.nl, 13-11-14). Als collectief hebben zij de ruimte gekregen vanuit het Streekplan om een regionale invulling te geven aan het provinciaal beleidskader. De regio's vormen de brug tussen de provincie en gemeenten. Ze hebben in accordering met de provincie een regionale beleidsinvulling ontwikkeld. Deze regionale beleidsinvulling vervangt daarmee de betreffende voorwaarden voor functieverandering vanuit het Streekplan. Deze regionale invullingen verschillen ook enigszins ten opzichte van elkaar. Zo stelt de regionale invulling van regio Stedendriehoek dat de vereveningsbijdrage dient te bestaan uit, minimaal 50% sloop van overtollige bebouwing, landschappelijke inpassing en een vast bedrag in een fonds (Regio Stedendriehoek, 2008). Terwijl de regio Rivierenland de nadruk legt op de sloop van overtollige bebouwing. Dit, omdat in het opener rivierengebied nogal veel landschap ontsierende bebouwing aanwezig is (Regio Rivierenland, 2007).

Gelderse gemeenten kunnen zelf keuzes maken hoe ze de regionale beleidsinvulling gebruiken. Dit is van belang om maatwerkoplossingen te kunnen bieden die het beste bijdragen aan de lokale kwaliteitsverbetering (Stadsregio Arnhem Nijmegen, 2007). Naast een structuurvisie met uitvoeringsparagraaf en een landschapsontwikkelingsplan waarin landschappelijke kwaliteiten beschreven staan, is het ook mogelijk dat gemeenten een beleidsnotitie vaststellen waarin bijvoorbeeld de gehanteerde rekenmethode nader omschreven staat.

Figuur 2: Beleidsproces van provincie naar gemeenten

2.2.2 Toepassing

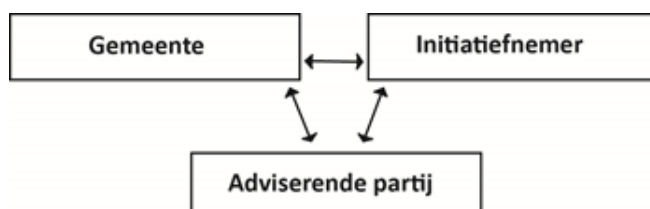
Gelderse gemeenten gaan bij het bepalen van de tegenprestatie een proces in met de initiatiefnemer. De initiatiefnemer wil iets, namelijk een ontwikkeling in het buitengebied. De rol van de gemeente is faciliterend en toetsend. Een 'principeverzoek' is de eerste aanvraag die de initiatiefnemer indient. De gemeente toetst het principeverzoek door te bepalen of de beoogde ontwikkeling past binnen het ruimtelijk beleid. Als dit het geval is gaat de gemeente verder in gesprek met de initiatiefnemer waarin zij voorwaarden stelt aan de ontwikkeling. Naast verevening zijn er andere onderzoeken en plannen nodig, waaronder bouwplannen en onderzoeken naar flora- en fauna, milieu, archeologie etc.. De vereveningsbijdrage bestaat overwegend uit een landschappelijke inpassing. Voor het opstellen van een landschappelijk inpassingsplan kan de gemeente verlangen van de initiatiefnemer om een adviserende partij in te schakelen. Dit landschappelijk inpassingsplan is vervolgens onderdeel van het 'formele verzoek' richting de gemeente. Het formele verzoek wordt getoetst en indien nodig aangepast tot deze voldoet aan de gestelde eisen en randvoorwaarden vanuit de gemeente. Als dit het geval is neemt het college van Burgemeester en Wethouders een besluit, worden afspraken vastgelegd in een overeenkomst en wordt het bestemmingsplan gewijzigd (Provincie Gelderland, 2010). Zie tabel 1 op pagina 13 voor een overzicht van de verschillende stappen in het proces.

Initiatiefnemers zijn zelf verantwoordelijk voor de benodigde planmakerij, onderzoeken en de kosten hiervan. Zij kunnen een adviserende partij inschakelen, die de benodigde onderzoeken en plannen uitvoert. Initiatiefnemers hebben belang bij een snel en soepel proces. Toch neemt een bestemmingsplanwijziging al gauw 1 tot 2 jaar in beslag. De initiatiefnemer betaalt de gemeente voor het wijzigen van het bestemmingsplan zogenaamde 'leges' voor de gemaakte kosten. Indien er een financiële bijdrage wordt verlangd door de gemeente, wordt deze ook vóór de wijzigingsprocedure betaald. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het realiseren van het landschapsplan zoals vastgelegd in de overeenkomst.

Het Gelders Genootschap (*GG*) is een onafhankelijk adviesorganisatie met als missie de instandhouding van de schoonheid van stad en land (www.geldersgenootschap.nl, 1-10-2014). Het Gelders Genootschap kan benaderd worden voor erfadvisering. Met name op het gebied van erftransformaties waarbij de plaatsing van gebouwen en materiaalgebruik als belangrijke aandachtspunten worden gezien, uitgaande van de landschappelijke en cultuurhistorische context. Zogenaamde ervenconsulenten kunnen door middel van een keukentafelgesprek met de initiatiefnemer een ruimtelijke advies maken. De ervenconsulent wordt het liefst zo vroeg mogelijk in het proces ingeschakeld, waardoor ze vroegtijdig in het planvormingsproces mee kunnen denken. Voor landschappelijke inpassing van het erf en omgeving werkt het Gelders Genootschap regelmatig samen met SLG, aldus mevrouw Steentjes, ervenconsulent bij Gelders Genootschap.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) kan ingezet worden voor een landschappelijk inpassingsadvies van het erf en omliggende omgeving (groene deel). SLG kan worden benaderd door initiatiefnemer of worden aanbevolen door de gemeente. SLG werkt in opdracht van de initiatiefnemer maar adviseert altijd vanuit haar ideologie voor een optimaal landschap. Hierbij neemt SLG de wensen van de initiatiefnemer mee binnen de gestelde randvoorwaarden van de gemeente. Naast landschappelijke inpassing kan SLG ook projecten voor gemeenten uitvoeren waarbij lokale inwoners worden betrokken bij het landschap. Bijvoorbeeld bij projecten als Klompenpaden, Dorpen in het groen en Levend Landschap. Dergelijke projecten kunnen gefinancierd worden vanuit het landschaps- of groenfonds.

Een adviesbureau kan door initiatiefnemers ingeschakeld worden om ze bij te staan in het proces van het wijzigen van een bestemmingsplan. Een adviesbureau vormt de brug tussen initiatiefnemer en gemeente. Adviesbureaus hebben kennis en kunde in huis omtrent beleid, proces en rapportage. Ze kunnen onderzoeken verrichten en plannen opstellen waar de initiatiefnemer geen ervaring mee heeft. Voor het opstellen van een erfadvies of landschappelijk inpassingsplan kunnen bijvoorbeeld Gelders Genootschap (GG) en SLG benaderd worden. Ook kunnen landschapsarchitecten ingeschakeld worden bij het ontwerpen van landschappelijke inpassingsplannen. De initiatiefnemer is opdrachtgever.

Figuur 3: Verevening is een wisselwerking tussen gemeente, initiatiefnemer en adviserende partij

Processtappen

Bij de toepassing van verevening waarbij de gemeente en initiatiefnemer de belangrijkste partijen zijn, zijn onderstaande vijf processtappen in grote lijnen te onderscheiden (zie tabel 1). Deze fases zijn gaandeweg in het onderzoeksproces naar voren gekomen en mede geïnspireerd op het pilotproject van de provincie Gelderland in de gemeente Lochem (Provincie Gelderland, 2010).

Initiatief ->	Ontwerp ->	Overeenkomst ->	Realisatie	<- Handhaving
- Initiatiefnemer heeft 1^e gesprek met gemeentebestuurder - Gemeente stelt randvoorwaarden en uitgangspunten aan ontwikkeling waaronder verevening. - Landschappelijke context is kader stellend en dus maatwerk. - Gemeente stimuleert het inschakelen van een adviserende partij	- Initiatiefnemer schakelt een adviserende partij in en laat een eerste ontwerp maken van het inrichtingsplan en indien nodig architectuur van de bebouwing. - Initiatiefnemer dient een principeverzoek in. - Gemeente toetst het ontwerp en stuurt indien nodig bij. - Initiatiefnemer levert definitief inrichtingsplan aan en dient formeel verzoek in.	- College van B&W beslist over formeel verzoek. - Gemeente legt afspraken vast in anterieure overeenkomst. - Indien een fonds wordt gehanteerd, wordt de financiële bijdrage betaald, tegelijkertijd met leges. - Gemeente wijzigt het bestemmingsplan.	- Initiatiefnemer realiseert het inrichtingsplan (fysieke bijdrage) volgens vastgelegde afspraken.	- Gemeente controleert op de realisatie en kan indien nodig handhaven middels een dwangsom. - Controle tijdens en na de realisatie door de gemeente is essentieel om de ruimtelijke kwaliteit te waarborgen.
Resultaat: Programma van eisen	Resultaat: Definitief ontwerp	Resultaat: Overeenkomst & herziening bestemmingsplan	Resultaat: Uitvoering volgens plan	Resultaat: Controle op uitvoering

Tabel 1: De vijf processtappen van een goed proces bij verevening.

2.3 Een nieuwe visie en rol

In navolging op het Streekplan heeft de provincie Gelderland afgelopen juli 2014 een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld. Dit nieuwe beleidskader beschrijft de provinciale visie richting gemeenten op het gebied van ruimtelijke opgaven. In dit subhoofdstuk wordt beschreven hoe de nieuwe Omgevingsvisie zich verhoudt tot de het 'oude' Streekplan omtrent verevening.

Van Streekplan naar Omgevingsvisie

Het vertrekpunt bij het maken van de Omgevingsvisie zijn maatschappelijke opgaven geweest die in gesprekken met overheden, organisaties en particulieren zijn benoemd.

Uitgangspunt van de Omgevingsvisie is het werken vanuit partnerschap en co-creatie. De nieuwe Omgevingsvisie is geen dichtgetimmerd plan en biedt juist ruimte aan nieuwe initiatieven van initiatiefnemers. Zo krijgt Gelderland meer mogelijkheden zich te ontwikkelen zonder initiatiefnemers te belemmeren in hun beoogde initiatieven. De term uitnodigingsplanologie past hierbij (Provincie Gelderland, 2014).

De Omgevingsvisie stelt twee hoofddoelen, namelijk:

- Een duurzame economische structuur.
- Het borgen van de kwaliteit en veiligheid van onze leefomgeving.

Beide doelen zijn met elkaar vervlochten door enerzijds meer in te zetten op economische ontwikkelingen, waar anderzijds een hoogwaardige leefomgeving voor van belang is.

De realisatie van het tweede doel betekent volgens de Omgevingsvisie letterlijk: "het ontwikkelen met kwaliteit, recht doen aan de ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van de plek. En daarnaast: "Zorg dragen voor een compact en hoogwaardig stelsel van onderling verbonden natuurgebieden en behoud en versterking van het landschap" (Provincie Gelderland, 2014, p.7).

Kortom: De provincie Gelderland zet in op meer ontwikkelingsmogelijkheden, die tegelijkertijd de kwaliteiten van de plek dan wel in het gebied versterken.

Op 18 oktober 2014 is de 'verordening' vastgesteld, waarin regels beschreven staan welke bindend zijn voor gemeenten om zich aan te houden. De Omgevingsvisie is een beschrijving van de ruimtelijke ambities vanuit de provincie Gelderland. De bijbehorende verordening is een juridisch stuk met regels waar gemeenten zich aan moeten houden. Met deze verordening is het beleid in werking getreden en wordt er ervaring mee op gedaan door gemeenten (www.gelderland.nl, 13-11-2014).

Voortouw ligt bij gemeenten

Vanuit het Streekplan zijn er regionale beleidskaders opgesteld omtrent functieverandering van agrarische bebouwing. De provincie Gelderland kiest in haar Omgevingsvisie een andere rol en juicht het toe dat hierover afspraken op regionaal niveau zijn gemaakt of verder worden gemaakt (Provincie Gelderland, 2014, p. 32). Dit betekent dat gemeenten meer beleidsvrijheid krijgen en dat het toepassen van verevening niet verplicht wordt gesteld.

Volgens de heer Van Hoffen, beleidsmedewerker ruimtelijke ordening bij de provincie Gelderland, is de overweging voor het niet verplicht stellen van een vereveningsinstrument door de Provincie namelijk dat de Gedeputeerde Staten niet teveel regels wil opleggen aan gemeenten.

In de Omgevingsvisie staat echter wel dat de provincie verwacht dat gemeenten hun verantwoordelijkheid nemen door vanuit hun landschapsbeleid actief te sturen op ontwikkelingen in het landschap door te werken aan behoud en ontwikkeling van het landschap zelf. Bij ruimtelijke ontwikkelingen dienen kansen voor het realiseren van landschapsdoelen zorgvuldig meegewogen te worden door gemeenten (Provincie Gelderland, 2014, p.116).

“De provincie adviseert gemeenten om ter bescherming en versterking van het landschap in hun ruimtelijk beleid het vereveningsinstrumentarium te gebruiken bij projecten in het buitengebied en daarbij een landschapsfonds in te stellen waarmee de versterking van het landschap wordt gefinancierd. De provincie heeft er vertrouwen in dat gemeenten zo'n beleid op maat uitwerken en bijvoorbeeld benutten voor landschapsversterking die past bij het gemeentelijk landschapsbeleidsplan (Provincie Gelderland, 2014, p.117).”

De verantwoordelijkheid voor het waarborgen van de ruimtelijke kwaliteit ligt bij gemeenten. Zij mogen zelf beslissen of ze gebruik maken van het vereveningsinstrument. Het is niet de taak van de provincie Gelderland om hierop te controleren.

Vinger aan de pols

De provincie Gelderland geeft vergeleken met het eerdere Streekplan meer beleidsvrijheid aan gemeenten. Dit geldt met name voor gebieden of ontwikkelingen zonder direct provinciaal belang. Volgens de heer van Hoffen zal de provincie Gelderland zich daarom enkel nog ‘bemoeien’ met gemeentegrens overschrijdende projecten als de aanleg van provinciale wegen, de ontwikkeling van windmolens etc. In gebieden van provinciaal belang wil de provincie een vinger aan de pols houden door een actieve rol te spelen in het beschikbaar stellen van kennis, kunde en extra financiële middelen. Hierbij gaat het om Nationale Landschappen, waardevol open gebieden, historische linies en de natuur van Gelderland, bestaande uit het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO). De Groene Ontwikkelingszone bestaat uit voormalige EHS gronden die na herijking buiten de nieuwe grenzen liggen van het (nieuwe) Gelders Natuur Netwerk. In de Groene Ontwikkelingszone is ruimte voor ontwikkelingen, waar dat eerst niet was, mits natuur en landschap versterkt worden. Voor de Groene Ontwikkelingszone is het daarmee voor gemeenten bijna noodzakelijk om een vereveningsinstrumentarium te ontwikkelen.

“Beste gemeente, laat het vereveningsinstrument niet liggen, want je kan er wat mee.” - dhr. Van Hoffen, beleidsmedewerker afdeling Ruimtelijke Ordening bij de provincie Gelderland

Nieuwe rol

De provincie wil samen met haar partners de kwaliteit van het landschap in Gelderland behouden. Het actuele landschap is het referentiekader voor deze kwaliteit. Om deze kwaliteit te behouden en waar mogelijk te versterken wil de provincie stimuleren om te ontwikkelen met kwaliteit, waar gemeenten primair verantwoordelijk voor zijn. De provincie spreekt in haar Omgevingsvisie uit dat zij een inspirerende en verbindende rol voor zichzelf ziet door het ontwikkelen van onder andere een ‘Gebiedenatlas’ waarin gebiedskwaliteiten gedetailleerd uitgewerkt worden. De ‘Gebiedenatlas’ dient als een inspiratiedocument voor gemeenten en vergt nog een nadere uitwerking, waarbij verschillende partners betrokken worden (Provincie Gelderland, 2014, p. 116).

3. VEREVENING IN DE PRAKTIJK

In dit hoofdstuk wordt inzichtelijke gemaakt hoe verevening in de praktijk wordt toegepast door Gelderse gemeenten. Allereerst komen de drie casusgemeenten aan bod. Vervolgens worden de resultaten van de enquête kort en bondig weergegeven. In dit hoofdstuk worden deelvraag 3 en 4 behandeld, namelijk: 'Wat zijn ervaringen in de praktijk met verschillende toepassingen van verevening?' en 'Hoe gaan Gelderse gemeenten om met verevening?'.

3.1 Verschillende toepassingen

Bij drie casusgemeenten is dieper ingedoken op verschillende toepassingen van verevening. De drie gemeenten Ede, Buren en Voorst zijn mede hierom geselecteerd. Ook gaan ze op een actieve manier om met verevening. Op basis van beleidsstudie, een interview en nader telefonisch contact is iedere gemeente apart uitgewerkt. Bij iedere gemeente is een interview afgenomen die in vier categorieën is te onderscheiden, namelijk: beleid, toepassing & ervaringen, tevredenheid en toekomst.

- Gemeente Ede is geselecteerd omdat ze verevening toepassen door een fysieke bijdrage op locatie te vragen én een financiële bijdrage in een landschapsfonds. Daarbij heeft de gemeente onderzoek laten doen naar de realisatie van inpassingsplannen (www.ede.nl, 10-10-2014).
- Gemeente Buren is geselecteerd omdat ze een innovatieve manier hebben ontwikkeld als vereveningsmethode. Ze zetten sterk in op uitnodigingsplanologie en maken gebruik van een puntensysteem genaamd 'bouwen als bonus' (www.buren.nl, 14-10-2014).
- Gemeente Voorst is geselecteerd omdat ze gebruik maken van een bestemmingsplanwinstberekening. Hierbij dient 25% van de winst op een fysieke manier geïnvesteerd dient te worden op locatie. Indien dit niet mogelijk is, kan een deel van het bedrag gestort worden in een groenfonds (www.vorst.nl, 10-10-2014).

3.1.1 Gemeente Ede

Bij de gemeente Ede is er een interview afgenomen bij mevrouw Krijnen, gemeentelijke landschapsarchitect. Vervolgens is er met de heer Budding, landschapsbeheerder en mevrouw Ypma, programmamanager structuurvisie telefonisch contact geweest waarin enkele aanvullende vragen zijn beantwoord.

Beleid

De gemeente Ede biedt met de structuurvisie een belangrijk toetsingskader voor het initiëren, beoordelen en vaststellen van ruimtelijke ontwikkelen. Hierin stelt de gemeente Ede ondernemers en belanghebbenden ruimte te willen bieden om zich te ontwikkelen. De ontwikkeling wordt altijd gekoppeld aan een bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit (Gemeente Ede, 2011).

Voor ontwikkelingen waar een bestemmingsplanwijziging voor nodig is, wordt een vorm van verevening toegepast. Hierbij kan het gaan om schaalvergroting van agrarische bedrijven, functieverandering en nieuwe landgoederen.

Voor functieverandering van agrarische bebouwing zijn met name regels vastgelegd in de structuurvisie. Deze regels zijn overgenomen uit de regionale beleidsinvulling 'functieverandering en nevenactiviteiten voor de regio de vallei' uit 2008. Het beeldkwaliteitsplan is flankerend aan de structuurvisie en stelt kaders aan de landschappelijke inpassing en vormgeving van gebouwen (Fährnich, 2011).

In geval van functieveranderingen wordt er naast sloop van overvloedige bebouwing een landschappelijke inpassing én een financiële bijdrage verlangd voor in een landschapsfonds. De bijdrage bestaat uit €10,- per gebouwde m³ woonhuis of per extra bestemde m² niet agrarische bebouwing. Dit komt neer op ongeveer 6000 á 7000 euro per woning.

De gemeente Ede hanteert een landschapsfonds. Dit wordt als een grote meerwaarde gezien omdat hiermee altijd middelen zijn om projecten uit de structuurvisie mee te realiseren.

Volgens mevrouw Ypma, programmamanager van de structuurvisie, is het belangrijk om het beleid kloppend te hebben bij het hanteren van een fonds, namelijk door een structuurvisie met concrete projecten. Het vragen van een financiële bijdrage door de gemeente is juridisch gezien dan ook niet helemaal sluitend en kan alleen op basis van vrijwilligheid. Mevrouw Ypma stelt dat de gemeente er echter een goed verhaal bij heeft en de hoogte van de financiële bijdrage geen discussie opwekt bij initiatiefnemers. De financiële middelen uit het landschapsfonds worden besteedt aan landschapsversterking op gebiedsniveau. In de structuurvisie staan 14 projecten omschreven die gerealiseerd worden met de financiële middelen uit het fonds.

Bij de uitbreiding van agrarische bedrijven wordt enkel landschappelijke inpassing gevraagd, dit wordt als redelijk gezien door de gemeente, omdat agrariërs niet teveel beperkt moeten worden.

“Een vast bedrag als rekenmethode schept heldere kaders voor initiatiefnemers” - Geerdien Krijnen
landschapsarchitect gemeente Ede.

Toepassing & ervaringen

Initiatief

De gemeente Ede gaat in vroeg stadium van het proces in gesprek met initiatiefnemers. Het doel hiervan is het sturen op de beoogde ontwikkeling door mee te denken en duidelijk de randvoorwaarden te stellen. Er is iedere week een spreekuur ingelast voor initiatiefnemers waarin het eerste gesprek aangegaan kan worden en waarin de mogelijkheden besproken worden. In dit spreekuur zijn verschillende gemeentelijke disciplines aanwezig, zoals een landschapsarchitect, juridisch medewerker en iemand van de afdeling ruimtelijke ordening.

De randvoorwaarden worden zo duidelijk en concreet mogelijk meegegeven aan de initiatiefnemers. Een landschappelijke inpassing is altijd een vereiste. Hiervoor wordt er per ontwikkeling bekeken wat mogelijk en gewenst is om de kwaliteit van de plek te versterken. Dit is afhankelijk van het betreffende landschap en de huidige situatie.

Ontwerp

Gemeente Ede verlangt van initiatiefnemers dat ze een adviserende partij inschakelen voor een degelijke landschappelijke inpassing. De gemeente heeft de kennis en kunde in huis om het aangeleverde inrichtingsplan te toetsen door de gemeentelijke landschapsarchitect.

Over het algemeen worden aangeleverde inpassingplannen van een hoge kwaliteit beoordeeld door de landschapsarchitect van de gemeente. Dit heeft er ook mee te maken dat de verschillende adviserende partijen inmiddels weten dat er een bepaalde kwaliteit wordt verlangd door de gemeente.

“Landschappelijke inpassing is zeer afhankelijk van de huidige situatie.” - Geerdien Krijnen,
landschapsarchitect bij de gemeente Ede.

Overeenkomst

De gemeente Ede heeft twee keer per jaar een moment dat er meerdere bestemmingsplanwijzigingen worden behandeld. Dit blijkt efficiënter voor de gemeente en drukt de kosten voor initiatiefnemers. Sinds ongeveer een jaar worden afspraken ook vastgelegd in het bestemmingsplan waardoor de realisatie van inpassingsplannen beter te handhaven is. Indien een financiële bijdrage aan de orde is, wordt deze volgens mevrouw Ypma, altijd betaald, samen met andere kosten voor de bestemmingsplanwijziging.

Realisatie

Op basis van een onderzoek begin 2014, in opdracht van de gemeente Ede wordt verwacht dat 70-75% van de landschappelijke inpassingen wordt gerealiseerd (zie onderstaand kader).

De gemeente Ede zet sterk in op een faciliterende rol na de planvorming om de realisatie van landschappelijke inpassingen te stimuleren door:

- Twee landschapsbeheerders die veel contact houden met mensen in het buitengebied. Ze stimuleren de uitvoering bij initiatiefnemers en kunnen in de praktijk kleine aanpassingen aan het inpassingsplan doorvoeren.
- Subsidie te verstrekken op plantmateriaal voor beplanting aan de randen en buiten het erf.

De gemeente Ede heeft in februari 2014 een onderzoek uit laten voeren naar de realisatie van landschappelijke inpassingen in de periode 2004 tot heden. Er is door adviesbureau Laneco een onderzoek uitgevoerd waarbij 92 inpassingsplannen zijn gecontroleerd op de realisatie. De landschappelijke inpassingsplannen zijn vanaf de openbare weg bekeken. Resultaat is dat 31% compleet volgens plan is gerealiseerd, 39% is deels of afwijkend van het plan gerealiseerd en 30% bleek niet gerealiseerd te zijn.

Uit het onderzoek bleek het opvallend dat met name agrarische bedrijven tekort schoten bij de realisatie van de landschappelijke inpassing.

Het niet realiseren in 30% van de gevallen kan volgens het onderzoek te maken hebben met een gebrek aan handhaving.

Een advies naar aanleiding van het onderzoek was dat de landschapsbeheerders een stimulerende rol kunnen spelen met een proactieve, positieve benadering richting de initiatiefnemers. Dit wordt volgens het onderzoek verkozen boven het handhaven middels een dwangsom (Laneco, 2014).

Er komt ongeveer 40.000 euro per jaar in het fonds vanuit particuliere initiatieven en 40.000 euro door projectontwikkelaars en de gemeente zelf.

Handhaving

Op het moment wordt er door de gemeente niet gehandhaafd op de realisatie van inpassingsplannen middels een dwangsom. Wel hebben twee landschapsbeheerders lijsten met ontwikkelingen die ze controleren op de realisatie. Hun taak is niet zozeer om te handhaven, maar meer het monitoren en extra stimuleren van de realisatie door het proactief benaderen van initiatiefnemers. De landschapsbeheerders krijgen een bericht zodra de ontwikkeling is gebouwd, waarna ze op bezoek gaan bij de initiatiefnemer.

Tevredenheid

De gemeente Ede stelt zeer tevreden te zijn met de toepassing van het vereveningsbeleid. De volgende argumenten worden hiervoor benoemt.

Sterke punten:

- ✓ Helderheid van het beleid voor initiatiefnemers
- ✓ Het spreekuur waarbij in een vroeg stadium op een integrale manier de mogelijkheden besproken worden met de initiatiefnemer.
- ✓ Twee landschapsbeheerders met een stimulerende en begeleidende rol.
- ✓ Aanwezigheid van kennis en kunde binnen de gemeente voor een goede begeleiding en toetsing van inpassingsplannen.

Uitdagingen ter verbetering:

- × Een uitdaging is het bekijken of en hoe handhaving ingezet kan worden. Mogelijk kan dit meer in regionaal verband opgepakt worden.

Daarbij stelt de gemeente tevreden te zijn met de resultaten voorkomend uit het onderzoek. Er kunnen namelijk enkele kanttekeningen geplaatst worden bij de resultaten, aldus mevrouw Krijnen:

- De inpassingsplannen zijn vanaf 2004 geselecteerd. Afgelopen jaren zijn de inpassingsplannen verbeterd en zijn afspraken juridisch beter vastgelegd door deze als voorwaardelijke verplichting op te nemen in het bestemmingsplan.
- Het vermoeden bestaat dat van de 30% niet uitgevoerde inpassingen het overgrote deel nog niet is gestart met de ontwikkeling en daarmee ook de landschappelijke inpassing niet hoeft uit te voeren. Dit wordt op dit moment nader onderzocht door de landschapsbeheerders.

Dit zou mogelijk betekenen dat landschappelijke inpassingen vrijwel altijd gerealiseerd worden in de gemeente Ede.

Toekomst

Mevrouw Krijnen is in grote lijnen op de hoogte van de nieuwe Omgevingsvisie. Ze heeft meegedacht bij de ontwikkeling van de visie. Mevrouw Krijnen verwacht dat de provincie meer in gaat zetten op uitnodigingsplanologie. Dit sluit aan op het huidige beleid van de gemeente Ede omdat er duidelijke kaders worden gesteld middels de structuurvisie en beeldkwaliteitsplan, waarbinnen ruimte is om flexibel om te gaan met nieuwe initiatieven(maatwerk).

3.1.2 Gemeente Buren

Bij de gemeente Buren is een interview afgenomen bij de heer Kuster, beleidsmedewerker groen en landschap. Ook is er aanvullend telefonisch contact geweest met de heer De Wit, stedenbouwkundige bij de gemeente Buren.

Beleid

Het vereveningsbeleid van de gemeente Buren kent verschillende vormen en richt zich op uitnodigingsplanologie. Volgens de heer Kuster is er veel mogelijk qua ontwikkelingen in de gemeente mits het landschap wordt versterkt.

De structuurvisie is geconcretiseerd in een landschapsontwikkelingsplan en uitgesplitst in vier werkboeken. In de werkboeken zijn gemeentelijke gebiedsvisies beschreven welke dienen als inspiratiebron voor initiatiefnemers. Deze werkboeken bieden de kaders om de beoogde ontwikkeling bij te laten dragen aan landschapsversterking (Gemeente Buren, 2012).

Naast de structuurvisie is er een zogenaamde nota Kostenverhaal vastgesteld, waarmee de gemeente in combinatie met de structuurvisie een vaste financiële bijdrage vraagt aan initiatiefnemers of projectontwikkelaars bij de nieuwbouw van woningen. De bijdragen lopen uiteen van 750 tot 3000 euro per woning. De financiële middelen worden gebruikt om projecten uit de structuurvisie mee te realiseren (Gemeente Buren, 2010).

De beleidsnota 'Bouwen als Bonus' maakt het mogelijk om nieuwe woningen te bouwen in aangewezen gebieden in de gemeente mits initiatiefnemers hiervoor aan landschapsversterking doen op gebiedsniveau. De woning dient landschappelijk ingepast te worden en men dient in eerste instantie zelf aan landschapsversterking te doen door een project uit te voeren zoals die beschreven staan in het beleid 'Bouwen als bonus'. Hierbij kan het gaan om bijvoorbeeld het herstel van cultuurhistorisch beplanting of de aanleg van een recreatieve wandelroute. Per woningseenheid dienen er elementen gerealiseerd te worden ter waarde van 100 punten. Als dit niet mogelijk is, dient er een bedrag van 90.000 euro afgedragen te worden (Blerck ea., 2012).

Uit de structuurvisie (Eikenaar-Hoogewerf en Buchi, 2009) is niet duidelijk gebleken wat de precieze vereveningsregels zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen als functieverandering naar wonen en de uitbreiding van agrarische bedrijven. Ook bleek dit niet geheel duidelijk te zijn bij de heer Kuster. Uit telefonisch contact met de heer De Wit, stedenbouwkundige bij de gemeente Buren, blijkt dat bij functieveranderingen naar wonen de nadruk ligt op de te slopen vierkante meters agrarische bebouwing. In ruil hiervoor mag een woonhuis (met een bepaalde inhoud) terug gebouwd worden. Bij de uitbreiding van (agrarische) bedrijven wordt er door de gemeente Buren landschappelijk inpassing verlangd van de nieuwe ontwikkeling.

De inpassing bestaat uit landschappelijke beplanting die de ontwikkeling vanaf bepaalde zichtpunten inkleedt. Volgens de heer De Wit wordt de landschappelijke inpassing overeengekomen tussen gemeente en initiatiefnemer.

“Er is veel mogelijk qua ontwikkelingen, mits het landschap versterkt wordt.” - Wim kuster, beleidsmedewerker groen en landschap bij de gemeente Buren.

Toepassing & ervaringen

Initiatief

De gemeente Buren staat open voor initiatieven en neemt een actieve houding aan door het gesprek aan te gaan met initiatiefnemers.

Er is nog geen gebruik gemaakt van de beleidsuitwerking ‘Bouwen als bonus’. Dit heeft volgens de heer Kuster te maken met een lastige economische tijd, waarin mensen niet eerst een nieuw huis gaan bouwen alvorens het oude huis nog niet verkocht is. Daarnaast is er een maximum bereikt qua woningbouwmogelijkheden, waardoor de gemeente geen aanvragen in behandeling kan nemen. Het zou echter niks te maken hebben met de forse tegenprestatie van 100 punten ofwel 90.000 euro. De heer Kuster vermoedt dat de landschapsversterking op gebiedsniveau lastig te realiseren is voor initiatiefnemers, omdat gronden vaak niet in hun bezit zijn en ze dus in overleg moeten gaan met de omgeving. De gemeente juicht initiatiefnemers toe om zelf aan gebiedsversterking te doen, als dit niet mogelijk blijkt kan het bedrag van 90.000 euro in de ‘reserve’ gestort worden (een soort fonds).

De gemeente verlangt van initiatiefnemers om een landschapsarchitect in te schakelen voor het opstellen van een landschappelijk inpassingsplan.

Er worden volgens de heer De Wit geen eisen gesteld aan de vormgeving of materiaalgebruik van de ontwikkeling in een apart beeldkwaliteitsplan. “De gemeente wil hier echter wel naar toe”, aldus De Wit.

Ontwerp

De vier uitgewerkte werkboeken met gebiedsvisies per landschapstype bieden handvatten voor initiatiefnemers om met de landschappelijke inpassing de omschreven gebiedskarakteristieken te versterken. Toch blijft het overeenkomen van een landschappelijke inpassingsplan maatwerk, volgens de heer de Wit, waarbij de gemeente zich actief opstelt om een combinatie te leggen tussen de wensen van de initiatiefnemer en de gewenste landschapsversterking zoals beschreven in de werkboeken.

De gemeente Buren stelt de kennis en kunde in huis te hebben om landschappelijke inpassingsplannen te toetsen. Dit wordt overwegend gedaan door de stedenbouwkundige.

“Verevening wordt steeds meer het sluiten van een deal tussen gemeente en initiatiefnemer.” - Wim Kuster, beleidsmedewerker groen en landschap bij de gemeente Buren.

Overeenkomst

De gemeente Buren werkt met een ‘veegplanprocedure’ waarbij alle ontwikkelingen in één bestemmingsplanherziening meegenomen worden. Dit heeft als voordeel voor initiatiefnemers dat de kosten voor de bestemmingsplanwijziging met 30% verlaagd worden. Daarbij weten de initiatiefnemers waar ze aan toe zijn omdat er een duidelijke planning wordt gecommuniceerd vanuit de gemeente. Over het algemeen duurt een veegplanprocedure anderhalf jaar.

Afspraken worden zowel in een anterieure overeenkomst vastgelegd als in een voorwaardelijke verplichting in het bestemmingsplan.

Realisatie

De gemeente Buren heeft vrijwel geen zicht op de realisatie van landschappelijke inpassingen. De heer Kuster geeft daarmee aan niet te weten wat de uitwerking van verevening is op het landschap. De heer Kuster stelt in een aantal gevallen wel uren te hebben om te controleren op de realisatie, maar komt hier niet aan toe. Afspraken worden sinds één jaar in het bestemmingsplan vastgelegd, waarmee gehandhaafd kan worden op de realisatie.

Doordat er bij alle woningbouwactiviteiten een bijdrage wordt gevraagd voor de versterking van het landschap en ruimtelijke kwaliteit, is er afgelopen jaren ongeveer 500.000 euro in de reserve gekomen. Deze financiële middelen worden ingezet om projecten uit de structuurvisie mee te financieren.

Handhaving

Het is volgens de heer Kuster onduidelijk of er wordt gehandhaafd op de realisatie van de fysieke vereveningsbijdragen. Er wordt in ieder geval niet gemonitord door fysiek te controleren of extra te begeleiden.

Volgens de heer De Wit neemt er wel jaarlijks iemand van het secretariaat telefonisch contact op met de initiatiefnemers om te vragen hoe het staat met de realisatie.

Tevredenheid

De gemeente Buren is tevreden met het toegepast vereveningsbeleid. De volgende argumenten worden door de gemeente benoemd.

Sterke punten:

- ✓ De gemeente gaat actief om met de 'reserve' (een soort fonds) waarin afgelopen jaren tot wel 500.000 euro in is gekomen vanuit particuliere initiatieven, maar ook vanuit projectontwikkelaars en de gemeente zelf. De gemeente beheert en benut deze financiële middelen op een actieve manier voor de uitvoering van projecten uit de structuurvisie.
- ✓ De 'veegplanprocedure' is een goed middel om duidelijkheid te verstrekken aan initiatiefnemers en waarmee de kosten van de procedure verlaagd worden.
- ✓ De gemeente staat open voor nieuwe initiatieven en neemt een actieve houding in. Hiervoor is zij wel afhankelijk van initiatieven die uit het gebied komen.

Uitdagingen ter verbetering:

- × Geconstateerd kan worden dat het beleid 'bouwen als bonus' nog niet is toegepast.
- × Daarbij zijn vereveningsregels voor uitbreidingen van agrarische bedrijven en voor functieveranderingen niet helder terug te vinden in beleid.
- × Een behoefte/uitdaging volgens de gemeente Buren is om beter zicht te krijgen op de realisatie van de fysieke vereveningsbijdragen.

Toekomst

De heer Kuster vindt het een grote vooruitgang dat de provincie meer beleidsvrijheid geeft aan gemeenten. "Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet er heel lokaal gekeken worden naar wat er mogelijk is. De provincie kan dit niet beoordelen, zij kijken op grotere schaal naar het Rivierengebied als geheel." De nieuwe beoogde rol van de provincie middels inspireren en kennisuitwisseling tussen gemeenten wordt als een meerwaarde geschat door de heer Kuster. De heer Kuster ziet in de toekomst meer kansen voor een intensievere samenwerking tussen de gemeenten van de regio Rivierenland.

3.1.3 Gemeente Voorst

Bij de gemeente Voorst is er een interview afgenomen bij mevrouw Dekker, beleidsmedewerker ruimtelijke ordening en mevrouw Van Gils, beleidsmedewerker groen.

Beleid

In samenwerking met buurgemeenten Epe en Heerde is er een landschapsontwikkelingsplan als structuurvisie ontwikkelt.

Verevening is in de gemeente Voorst met name van toepassing op functieveranderingen van vrijkomende agrarische bebouwing naar wonen. De gemeente Voorst hanteert voor functieveranderingen de regionale beleidsinvulling (Regio Stedendriehoek, 2008). Voor het eenduidig bepalen van de vereveningsbijdrage maakt de gemeente Voorst gebruik van een bestemmingsplanwinstberekening van 25% (Gemeente Voorst, 2010). De initiatiefnemer is verantwoordelijk om deze 25% te laten bepalen op basis van een taxatie van de grond. Van de waardestijging (nieuwe waarde – oude waarde) wordt 25% genomen. Van dit bedrag worden plankosten afgehaald zoals kosten voor de bestemmingsplanwijziging(leges), advieskosten en een deel van de sloopkosten van de overtollige bebouwing. Het bedrag wat vervolgens overblijft ligt overwegend tussen 25.000 en de 50.000 euro.

Dit bedrag dient geïnvesteerd te worden in het landschap en de ruimtelijke kwaliteit als vereveningsbijdrage. De gemeente Voorst gaat altijd voor een kwaliteitsverbetering op de betreffende erf en/of de kavel van de ontwikkeling. Dit betekent niet alleen de aanplant van landschappelijke beplanting, maar indien mogelijk ook het restaureren van karakteristieke bebouwing. Volgens mevrouw Dekker stelt de gemeente hoge eisen aan de kwaliteitsverbetering waarbij er wordt gekeken naar het erf als geheel.

In de beleidsnotitie 'ruimtelijke kwaliteit, veranderende erven' staat omschreven wat de kwaliteitseisen zijn qua landschappelijke inpassing en de vormgeving en materiaalgebruik van het nieuwe erf (Gelders genootschap, 2009). De vereveningsbijdrage dient in eerste instantie geïnvesteerd te worden op de locatie van de ontwikkeling. Als dit niet mogelijk is kan het bedrag in een groenfonds gestort worden.

Naast bovenstaande beleidsregels die gelden voor functieveranderingen naar wonen, wordt er door de gemeente bij uitbreiding van agrarische bedrijven een landschappelijke inpassing verlangd. Het is volgens mevrouw Dekker niet mogelijk als gemeente om eisen te stellen aan uitbreidingen van agrarische bedrijven die binnen het bouwvlak vallen, waarvoor enkel een bouwvergunning nodig is.

Zoals hierboven genoemd hanteert de gemeente Voorst een eenduidige rekenmethode voor het bepalen van de vereveningsbijdrage en zijn kwaliteitseisen vastgelegd in flankerend beleid. Zowel mevrouw Dekker als mevrouw Van Gils zijn het er over eens dat iedere situatie apart benaderd moet worden en dat daarmee maatwerk en een goed proces zeer belangrijk zijn.

“Het bereiken van kwaliteit zit hem meer in het proces dan een gebruikte rekenmethode”- Francien van Gils, beleidsmedewerker groen bij de gemeente Voorst.

Toepassing en ervaringen

Initiatief

Mevrouw Dekker heeft de ervaring dat het zeer belangrijk is om zo vroeg mogelijk in het proces duidelijkheid te geven aan initiatiefnemers. Duidelijkheid door in het begin van het proces op een strakke manier de kwaliteitseisen te benoemen waar de ontwikkeling aan moet voldoen. In het vervolg van het proces is het mogelijk om over details te 'onderhandelen'.

Bij functieveranderingen naar wonen is er meestal een erftransformatie aan de orde, wat betekend dat enerzijds stallen worden gesloopt en anderzijds een (deels) nieuw erf wordt ontwikkeld door nieuwbouw van een woonhuis. Mevrouw Van Gils stelt dat de gemeente Voorst zelf kennis in huis heeft om randvoorwaarden te stellen aan landschappelijke inpassingen (vanuit het beleid), maar schakelt bij grotere erftransformatie vaak het Gelders Genootschap in. Een ervenconsulent stelt op basis van de randvoorwaarden van de gemeente en de behoefte van de initiatiefnemer een ruimtelijk plan op. Het advies bevat handvatten voor de compositie van gebouwen, vormgeving en materiaalgebruik. De ervaring leert dat de handvatten houvast bieden voor zowel de gemeente als de initiatiefnemer en is meestal door beide partijen gedragen.

Bij uitbreidingen van agrarische bedrijven stelt de gemeente meestal zelf de randvoorwaarden aan landschappelijke inpassing. Een adviserende partij, zoals een landschapsarchitect, wordt in dit geval altijd verplicht gesteld voor het opstellen van een inpassingsplan.

“Als je in het begin niet strak de randvoorwaarden stelt, kun je als gemeente verderop in het proces niet goed meer bijsturen.” - Paulien Dekker, beleidsmedewerker ruimtelijke ordening bij de gemeente Voorst.

Ontwerp

De gemeente heeft een zogenaamd ruimtelijk platform waarin gemeenteambtenaren van verschillende disciplines met elkaar overleggen en de verschillende initiatieven op een integrale manier toetsen aan het beleid. Daarnaast blijft de gemeente doorlopend in het proces in gesprek met initiatiefnemers om indien nodig bij te sturen op het ontwerp.

Mevrouw Dekker en Van Gils zijn het er over eens dat de gemeente aangeleverde inrichtingsplannen kritisch beoordeeld.

“Het erf moet goed in elkaar zitten als geheel” - Paulien Dekker, beleidsmedewerker ruimtelijke ordening bij de gemeente Voorst.

Overeenkomst

Afspraken worden vastgelegd in zowel een anterieure overeenkomst als in het bestemmingsplan in de vorm van een voorwaardelijke verplichting. Er wordt per ontwikkeling een beeldkwaliteitsplan als bijlage in het bestemmingsplan gevoegd, welke dient als toetsingskader van de welstand.

Wanneer de initiatiefnemer niet aan de gestelde randvoorwaarden kan of wil voldoen of als het ruimtelijk platform besluit dat de ontwikkeling niet past binnen het (ruimtelijk) beleid, komt het volgens mevrouw Dekker wel eens voor dat de gemeente geen medewerking verleend aan de bestemmingsplanwijziging.

Realisatie

Er is weinig concreet zicht op de realisatie van de fysieke bijdrage. Door mevrouw Dekker en Van Gils wordt gesteld dat over het algemeen landschappelijke inpassingsplannen volgens afspraak worden gerealiseerd. Naast een landschappelijke inpassing en goede architectuur van nieuwe gebouwen, worden er ook vaak karakteristieke of monumentale gebouwen gerestaureerd. Daar zijn er nogal wat van in de gemeente volgens mevrouw Dekker. Gerestaureerde gebouwen worden in dat geval ook in het bestemmingsplan vastgelegd waarmee ze niet zomaar aan te passen zijn.

Het groenfonds wordt niet actief gebruikt, omdat de meeste vereveningsbijdragen op locatie worden geïnvesteerd. Tot nu toe zit er ongeveer 11.000 euro in het groenfonds. Volgens mevrouw Van Gils is het doel van verevening primair om de kwaliteit van de locatie te verbeteren.

Handhaving

Er wordt volgens mevrouw Dekker door de afdeling handhaving gecontroleerd op de realisatie van inrichtingsplannen. Hiervoor worden lijsten bijgehouden en afhankelijk van de afspraken wordt er enkele keren een bezoek gebracht aan de locatie en initiatiefnemer. De handhaver gaat samen met mevrouw Dekker of mevrouw Van Gils op bezoek.

Tevredenheid

De gemeente Voorst is ruim tevreden met het toegepaste vereveningsbeleid. De volgende argumenten worden door de gemeente benoemd.

Sterke punten:

- ✓ Het proces wordt als zeer belangrijk gezien door de gemeente Voorst.
 - 1) Duidelijke randvoorwaarden stellen aan het begin, later in het proces ‘onderhandelen’ over details.
 - 2) Inschakelen van het Gelders genootschap bij erftransformaties, voor een ruimtelijk advies.
 - 3) In gesprek blijven met initiatiefnemer. Niet alleen toetsen maar ook sturen en begeleiden.
 - 4) Verplicht stellen om een landschapsarchitect in te schakelen voor het opstellen van een landschappelijk inpassingsplan.
 - 5) Kritische ambitieuze houding van de gemeenteambtenaren bij de toetsing van aangeleverde inrichtingsplannen.

Uitdagingen ter verbetering:

- × Men is niet helemaal tevreden over de rekenmethode. De ervaring leert volgens mevrouw Dekker, dat er regelmatig discussie ontstaat tussen gemeente en initiatiefnemers bij het bepalen van de 25% te investeren bestemmingsplanwinst. Discussie en aanpassing kost de gemeente veel tijd. Er is behoefte vanuit de gemeente om een andere rekenmethode te gebruiken. Mevrouw Dekker denkt na over het vragen van een vast bedrag per ontwikkeling, waarmee de kwaliteit van de locatie versterkt wordt.
- × Een kans is volgens mevrouw Dekker om meer in te zetten op het inspireren en motiveren van mensen in de planvorming. De waarde van het landschap, goede bebouwing enz. zijn vaak niet bekend bij mensen. “Je wilt als gemeente niet de eisen opleggen aan initiatiefnemers, maar ze zelf aan het denken zetten.”, aldus mevrouw Dekker. Dit kan de kwaliteit en de realisatie van de vereveningsinvestering ten goede komen.

Toekomst

Het is volgens mevr. Dekker een positieve ontwikkeling dat de provincie Gelderland de verantwoordelijkheid legt bij gemeenten. Hierdoor zijn er voor gemeenten meer mogelijkheden om zelf keuzes te maken in de invulling van verevening. Voorheen was het voor gemeenten namelijk moeilijk om veranderingen door te voeren wat betreft de regels omtrent functieverandering.

“Verevening is geen doel op zich maar puur een middel op de ruimtelijke kwaliteit te versterken.”-
Paulien Dekker, beleidsmedewerker ruimtelijke ordening bij de gemeente Voorst.

3.1.4 Overlappen en verschillen

Vanuit de uitgewerkte drie casusgemeenten worden hier de meest opvallende overlappen en verschillen benoemt.

Altijd een fysieke bijdrage op locatie. Verevening bestaat bij de drie casusgemeenten altijd uit een fysieke bijdrage op de locatie door landschappelijke inpassing. De inpassing heeft als doel de kwaliteit van het erf te verhogen, en zicht te onttrekken aan de ontwikkeling. De gemeente Ede en Voorst stellen daarbij eisen aan de architectuur en vormgeving van de ontwikkeling, vastgelegd in flankerend beleid. Het is moeilijk te benoemen door gemeenten waar een landschappelijke inpassing precies uit bestaat. Dit heeft als reden dat er per situatie gekeken wordt hoe het landschap versterkt dient te worden.

Beleid schept kader, maatwerk is de kern. Vereveningsregels zijn in alle drie de gemeenten vastgelegd in een structuurvisie en in flankerend beleid, zoals een LOP of beeldkwaliteitsplan. Alle drie de gemeenten geven aan dat maatwerk belangrijk is om de mogelijkheden te bekijken per ontwikkeling. Door de drie gemeenten worden de volgende elementen als belangrijk gevonden.

- ✓ Vroegtijdig duidelijkheid scheppen aan initiatiefnemers over procedure en verwachtingen.
- ✓ Stimuleren om landschapsarchitect/ervenconsulent in te schakelen.
- ✓ Verschillende gemeentelijke disciplines betrekken voor integrale benadering.

De gemeente Ede gaat een stapje verder door na het vastleggen van afspraken ook de realisatie te stimuleren door het faciliteren van (deels gratis) plantmateriaal en de inzet van twee landschapsbeheerders voor extra stimulering en monitoring.

De grootte van vereveningsbijdragen verschillen per soort ontwikkeling. De gehanteerde rekenmethode in de gemeente Ede en Voorst zijn van toepassing op functieverandering naar wonen. Ook in Buren wordt een financiële bijdrage gevraagd voor iedere woningbouwontwikkeling. Bij de uitbreiding van agrarische bedrijven wordt er enkel een landschappelijke inpassing gevraagd.

Een fonds kan op verschillende manieren gebruikt worden. De gemeente Ede en Buren gebruiken een fonds op een actieve manier waarbij er jaarlijks bedragen van rond de 50.000 euro in een fonds komt vanuit verevening bij particulieren. Met deze middelen worden projecten uit de structuurvisie uitgevoerd. Het fonds in de gemeente Voorst is meer een stok achter de deur.

Beperkt zicht op de realisatie van landschappelijke inpassingen. Gemeente Ede heeft een onderzoek laten doen naar de realisatie van landschappelijke inpassingsplannen. Er wordt verwacht dat ongeveer 75% wordt uitgevoerd van de landschappelijke inpassingen. De realisatie van dergelijke plannen wordt door de landschapsbeheerders gemonitord. Gemeente Buren gaf aan niet te controleren op de realisatie en heeft hier dan ook geen zicht op. In de gemeente Voorst wordt gecontroleerd door de afdeling handhaving.

Handhaven is stimuleren. Gemeente Ede heeft goede ervaringen met extra begeleiding en stimulering richting de initiatiefnemer. Daarbij faciliteren ze in (deels gratis) beplantingsmateriaal.

Tevredenheid. Alle drie de gemeenten zijn ruim tevreden over het eigen toegepaste vereveningsbeleid.

Toekomst. Alle drie de gemeenten geven aan positief te staan tegenover over de nieuwe visie en rol van de provincie Gelderland. Dit, omdat gemeenten met deze nieuwe visie meer beleidsvrijheid krijgen, waarmee ze verwachten als lokale overheid beter zelf te kunnen maken over hoe de lokale landschapskwaliteit behouden en versterkt kan worden.

3.2 Enquêteresultaten

Met de enquête wordt de toepassing van verevening door Gelderse gemeenten op meer generiek niveau inzichtelijk gemaakt. De enquêtevragen zijn opgesteld op basis van de theorie in hoofdstuk 2. Naar aanleiding van de drie casusgemeenten is de vragenlijst nogmaals verscherpt. De enquête bestaat uit 22 vragen die overwegend meerkeuze zijn. In deze paragraaf zijn opvallende bevindingen uitgelicht in vier onderscheidende categorieën: Toepassing, ervaringen, tevredenheid en toekomst. In bijlage 3 is de vragenlijst opgenomen en in bijlage 4 zijn de resultaten per vraag weergegeven.

3.2.1 Opzet enquête

De vragenlijst bestaat uit vier onderscheidende categorieën, namelijk: toepassing, ervaringen, tevredenheid en toekomst.

Toepassing: Hierin worden respondenten bevraagd over de toepassing van verevening. Of er verevening wordt ingezet, bij welke ruimtelijke ontwikkelingen, welke rekenmethode men hanteert en op welke wijze de verevening geleverd wordt (fysieke bijdrage en/of financieel).

Ervaringen: Hierin zijn vragen opgenomen over de resultaten van het toegepaste beleid.

Landschappelijke inpassing en financiële bijdrage in een fonds zijn uitgelicht. Vanuit de interviews werd namelijk verwacht dat een landschappelijke inpassing overwegend aan de orde is. Er is achterhaald om hoeveel landschappelijke inpassingen het per jaar gaat, of deze gerealiseerd worden, of er gecontroleerd wordt en hoeveel geld er in een fonds komt vanuit verevening (indien van toepassing).

Tevredenheid: Hierin zijn vragen opgenomen over de tevredenheid van respondenten op het vereveningsbeleid. Dit geeft men aan door een cijfer op een schaal van 1 tot 10 te geven en vervolgens te benoemen wat sterke punten zijn van het beleid en waar uitdagingen liggen voor verbetering.

Toekomst: Tot slot wordt de nieuwe visie en rol van de provincie Gelderland voorgelegd aan de respondenten met de vraag of ze consequenties zien bij de implementatie van de nieuwe visie en welke gevolgen dit zou kunnen hebben. Ook wordt de vraag gesteld of de nieuwe beoogde rol van de provincie voldoet aan de behoefte van respondenten.

Per categorie worden de opvallendste constatering beschreven door meerdere vragen aan elkaar te koppelen. De bevindingen worden beschreven en visueel ondersteund middels staafdiagrammen (weergegeven in percentages om de leesbaarheid te vergroten).

De enquêteresultaten zijn geanonimiseerd in de rapportage. Een complete lijst met antwoorden per respondent is echter beschikbaar gesteld aan SLG. Deze lijst is op aanvraag beschikbaar voor derden in geanonimiseerde vorm.

3.2.2 Resultatenbeschrijving

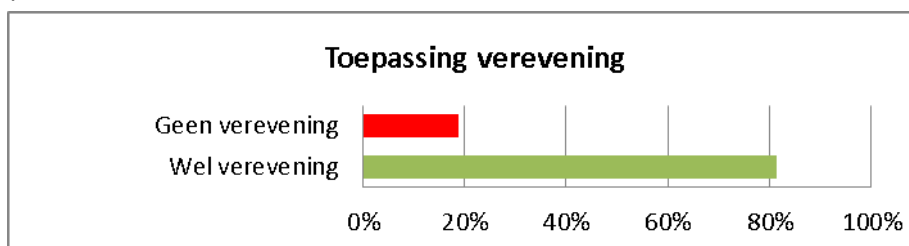
Er is door 29 Gelderse gemeenten gerespondeerd op de enquête. Om een completer beeld te geven van de toepassing van verevening in Gelderland is de enquête ingevuld voor de drie casusgemeenten, op basis van de eerder beschreven informatie. De respons op de enquête is daarmee 32 van de 56 Gelderse gemeenten en dus een percentage van 57% van de Gelderse gemeenten. De enquête is zowel door beleidsmedewerkers van ruimtelijke ordening als medewerkers van groen/landschap ingevuld.

De resultatenbeschrijving gaat uit van respondenten die bij vraag 2 aangeven wel een vorm van verevening toe te passen. Hier ligt de focus van het onderzoek op, daarbij heeft deze groep de gehele enquête ingevuld.

Toepassing

(a) Verevening wordt overwegend toegepast (vraag 2 & 3)

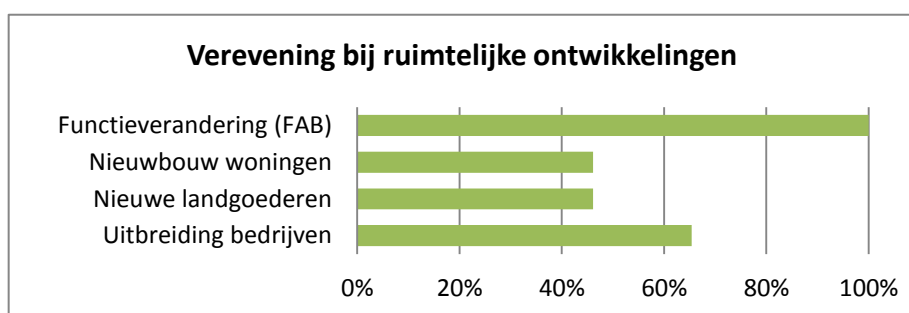
81% van de respondenten (26 van de 32) past een vorm van verevening toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. 19% van de respondenten geeft aan geen verevening toe te passen.

Figuur 4: Toepassing van verevening door enquête respondenten.

Let op! De verdere resultatenbeschrijving gaat uit van de 81% (26) respondenten die wel een vorm van verevening toepast. Dit betekent dat percentages hierna gebaseerd zijn op de hierboven genoemde 81% (81% wordt weergegeven als 100%).

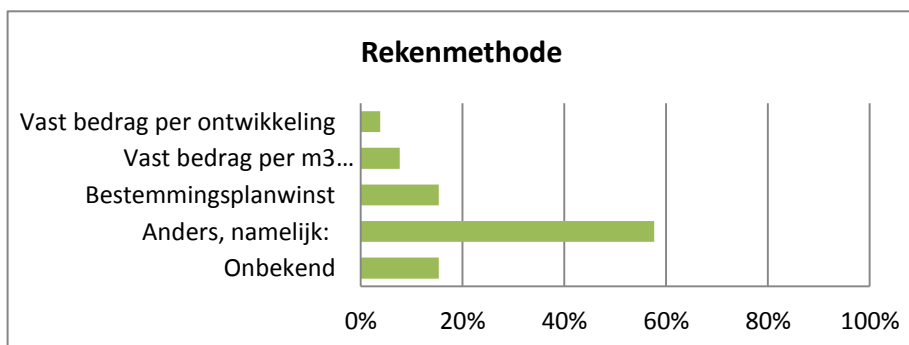
Verevening wordt volgens de respondenten unaniem toegepast bij functieverandering. Daarbij geeft 63% van de respondenten aan, ook een vorm van verevening toe te passen bij uitbreiding van (agrarische) bedrijven (zie figuur 5).

Figuur 5: De toepassing van verevening bij ruimtelijke ontwikkelingen (meerdere antwoorden mogelijk).

(b) Verevening bestaat uit een fysieke bijdrage op locatie (vraag 4, 5, 6 en 7)

Op de vraag welke rekenmethode gehanteerd wordt om de vereveningsbijdrage te bepalen blijkt dat gemeenten geen eenduidige rekenmethode gebruiken (zie figuur 6). Nog geen 30% van de respondenten stelt gebruik te maken van een rekenmethode. Uit de reacties blijkt dat er 'maatwerk' wordt toegepast.

Figuur 6: Het gebruik van een rekenmethode om de vereveningsbijdrage te bepalen.

Er wordt per antwoordcategorie een korte toelichting gegeven:

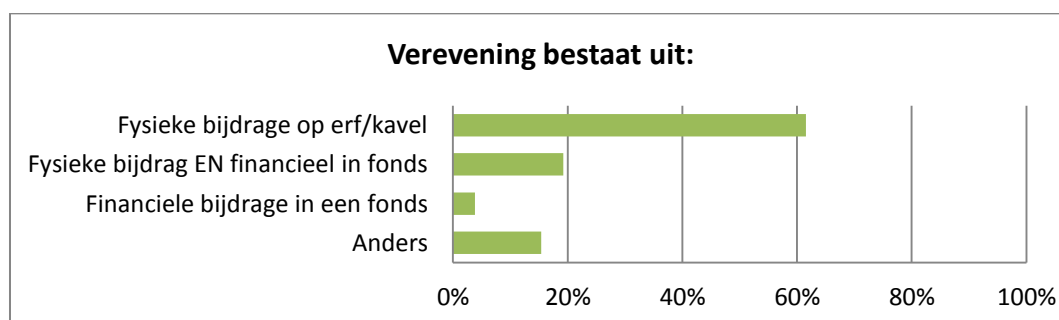
Vast bedrag: één respondent stelt een vast bedrag van 5000 euro per ontwikkeling te vragen en twee respondenten hanteren een vast bedrag van 10 euro per gebouwde kuub woonhuis.

Bestemmingsplanwinst: Vier respondenten stellen gebruik te maken van een bestemmingsplanwinstberekening van 25%.

Anders, namelijk: Opvallend is dat 10 respondenten aangeven maatwerk toe te passen, te constateren uit de reacties: 'maatwerk', 'kwalitatief', 'inrichtingsplan'. Daarnaast geven vijf respondenten aan als rekenmethode m² sloop uit te ruilen voor nieuw te bouwen m³.

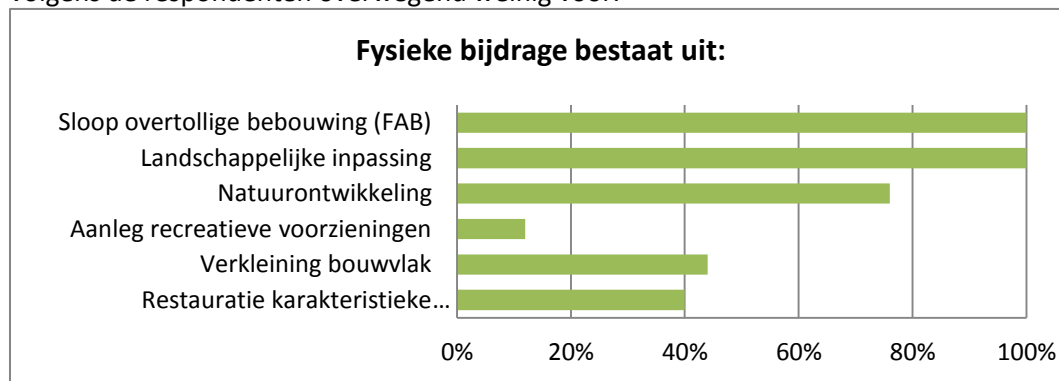
Onbekend: Voor drie respondenten is het onbekend of er een rekenmethode wordt gebruikt en één respondent heeft de vraag niet ingevuld.

Verevening bestaat overwegend uit een fysieke bijdrage op locatie. Uit figuur 7 blijkt dat 19% van de respondenten naast een fysieke bijdrage op locatie óók een financiële bijdrage in een fonds vraagt. In figuur 9 wordt het fondsgebruik nader beschreven.

Figuur 7: Verevening kan geleverd worden als een fysieke bijdrage op locatie en/of en financiële bijdrage in een fonds.

De fysieke bijdrage bestaat unaniem uit de sloop van overvallige bebouwing en/of een landschappelijke inpassing, zie hiervoor figuur 8. De aanleg van recreatieve voorzieningen komt volgens de respondenten overwegend weinig voor.

Figuur 8: De fysieke bijdrage op locatie bestaat overwegend uit de sloop van overvallige bebouwing en landschappelijke inpassing (meerdere antwoorden mogelijk).

Afspraken tussen gemeente en initiatiefnemer worden volgens 50% van de respondenten in een anterieure overeenkomst vastgelegd. 40% stelt afspraken in zowel een anterieure overeenkomst als voorwaardelijke verplichting in het bestemmingsplan vast te leggen. 10% van de respondenten doet dit door een voorwaardelijke verplichting in het bestemmingsplan.

(c) Gebruik van fonds is beperkt (vraag 5 en 15)

Bij vraag 5 is bevonden dat verevening overwegend als een fysieke bijdrage op locatie wordt geleverd. Opvallend is dat vervolgens bij vraag 15 de helft van de respondenten aangeeft gebruik te maken van een landschaps- of groenfonds.

Dit kan verklaard worden doordat een fonds op verschillende manieren gebruikt kan worden, zie figuur 9. Namelijk, op een actieve manier of als stok achter de deur.

Gebruik van fonds	Respondenten (%)	Op welke wijze verevening leveren? (vraag 5)	Hoeveel geld in fonds? (vraag 15)
Geen fonds	46%	Overwegend fysiek op locatie	n.v.t.
Fonds is stok achter de deur	35%	Overwegend fysiek op locatie	0 euro per jaar (33%) 1 – 25.000 euro p jaar (66%)
Actief gebruik fonds	19%	Overwegend fysiek op locatie én financiële bijdrage fonds	Overwegend 25.000 tot 50.000 euro per jaar

Figuur 9: Fondsgebruik door enquêterespondenten (26), onderbouwd uit vraag 5 en vraag 15.

Geen fonds: Respondenten die vraag 15 niet hebben beantwoord of met ‘niet van toepassing’, hanteren geen fonds.

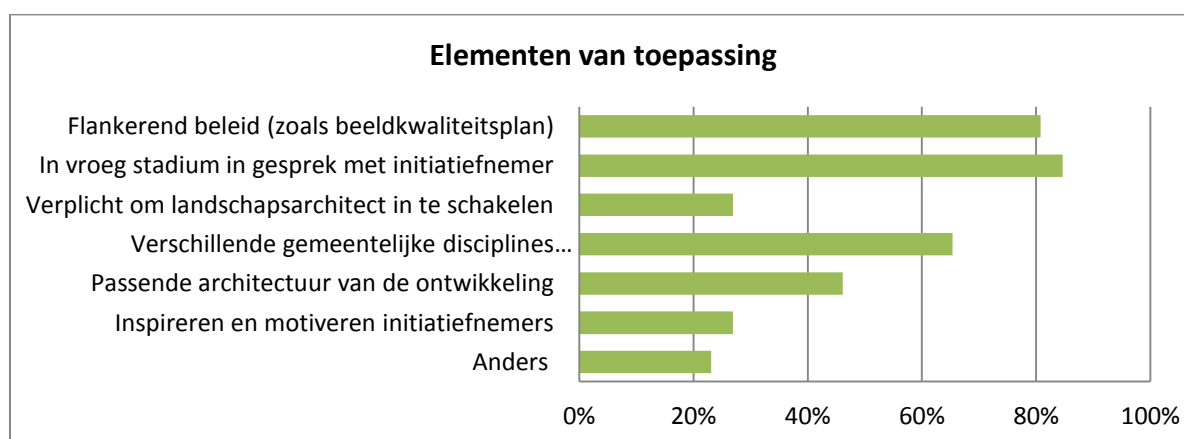
Fonds is stok achter de deur: Respondenten die bij vraag 5 aangeven dat verevening bestaat uit een fysieke bijdrage op locatie en tevens aangeven dat er gewerkt wordt met een fonds. Uit vraag 15 blijkt dat er geen tot weinig financiële middelen per jaar in het fonds komen.

Actief gebruik fonds: Respondenten die aangeven dat er zowel een fysieke bijdrage op locatie wordt gevraagd als een financiële bijdrage voor in een fonds, stellen op jaarbasis overwegend 25.000 tot 50.000 euro in een fonds te verzamelen.

Ervaringen

In mindere mate inspireren en in laten schakelen adviserende partij (vraag 8)

Respondenten geven volgens figuur 10 overwegend aan in een vroeg stadium met initiatiefnemers in gesprek te gaan, flankerend beleid te hebben en verschillende gemeentelijke disciplines te betrekken voor een integrale benadering. Het inspireren en motiveren van initiatiefnemers en het stimuleren om een landschapsarchitect in te schakelen is in minder mate van toepassing.

Figuur 10: Elementen die van toepassing zijn (meerdere antwoorden per respondent mogelijk).

Wel realisatie, weinig controle (vraag 10, 11 en 12)

Het aantal landschappelijke inpassingen per gemeente loopt uiteen. Uit de antwoorden van vraag 10 kan opgemaakt worden dat er overwegend 1 tot 15 inpassingen per jaar per gemeente aan de orde zijn.

Er wordt unaniem aangegeven dat landschappelijke inpassingen ‘altijd’ tot ‘overwegend wel’ worden gerealiseerd. Opvallend is dat vervolgens 40% van de respondenten aangeeft dat er niet gecontroleerd wordt op de realisatie door de gemeente.

Tevredenheid

Tevreden over vereveningsbeleid (vraag 17)

Respondent zijn overwegend tevreden over het eigen toegepaste vereveningsbeleid. Dit is af te leiden uit vraag 17, waarin men met een cijfer het vereveningsbeleid heeft beoordeeld, zie figuur 11.

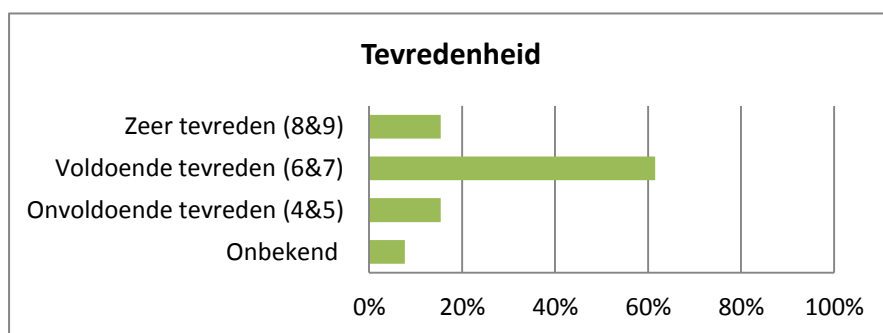
Tevredenheid is gecategoriseerd in vier groepen, namelijk:

‘zeer tevreden’ met cijfers 8 en 9

‘voldoende tevreden’ met cijfers 6 en 7

‘onvoldoende tevreden’ met cijfers 4 en 5

‘onbekend’.

Figuur 11: Tevredenheid van enquêterespondenten met betrekking tot het toegepaste vereveningsbeleid

Opvallend is dat de respondenten die aangeven zeer tevreden te zijn met hun vereveningsbeleid zij overwegend gebruik maken van een vast bedrag als rekenmethode en daarmee op actieve manier een fonds gebruiken. Respondenten die de rekenmethode van een bestemmingsplanwinstberekening gebruiken, geven overwegend een cijfer 7.

Genoemde sterke punten (vraag 18)

Rekenmethode

Respondenten die aangeven een rekenmethode te gebruiken, geven als sterk punt aan dat het beleid helder is, waardoor verwachtingen snel duidelijk worden richting de initiatiefnemer. Indien er gebruik wordt gemaakt van een vast bedrag voor in een fonds, geven de respondenten aan dat de bijdrage niet al te hoog is en daarmee geen scheve gezichten opwekt bij initiatiefnemers.

Proces

Opvallend is dat genoemde sterke punten met name betrekking hebben op het vereveningsproces. De volgende punten zijn:

- Maatwerk, inspelen op wensen van initiatiefnemer.
- Duidelijkheid richting initiatiefnemers en contact onderhouden.
- Stimuleren inschakelen van een ervenconsulent.

Genoemde uitdagingen voor verbetering (vraag 19)

Controle en handhaving

Een verbeterpunt dat door zes respondenten naar voren wordt gebracht, is het meer aandacht besteden aan de controle op de realisatie van fysieke vereveningsbijdragen. Deze uitdaging komt naar voren ongeacht de tevredenheid van respondenten.

“Vaak ontbreekt het aan controle op de realisering, vanwege een gebrek aan gemeentelijke capaciteit en vanwege de realisatietermijn van 1-2 jaar.” - Enquêterespondent.

Vast bedrag vragen voor in een fonds

Een ander regelmatig genoemde uitdaging is de behoefte om meer gebruik te maken van een fonds waarmee aan landschapsversterking op gebiedsniveau gedaan kan worden.

Uitgangspunt moet kwaliteitsverbetering zijn

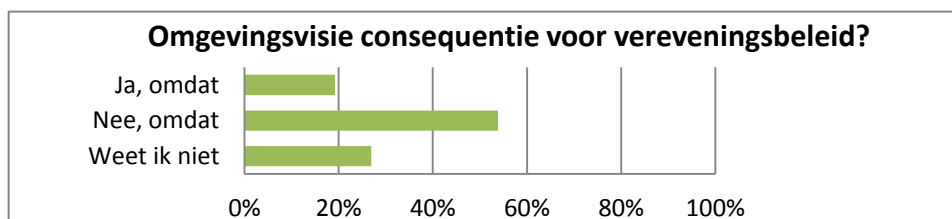
Door twee respondenten wordt aangegeven dat de kwaliteitsverbetering het uitgangspunt moet zijn van verevening. Zij stellen dat verevening op dit moment gericht is op te slopen m² waarmee een bepaald aantal m³ gebouwd kan worden.

Toekomst

Overwegend tevreden over nieuwe visie en rol (vraag 21 en 22)

De meerderheid van de respondenten geeft aan op dit moment geen consequentie te zien voor het toegepaste vereveningsbeleid door de vaststelling van de nieuwe provinciale Omgevingsvisie.

Het huidige toegepaste vereveningsbeleid wordt voortgezet en daarmee betekent dit geen wijziging in de werkwijze, aldus de reacties uit de enquête.

Figuur 112: Respondenten zien geen consequenties van de nieuwe Omgevingsvisie voor het toegepaste vereveningsbeleid

Deze meerderheid stelt vervolgens tevreden te zijn met de nieuwe rol van de provincie Gelderland omdat er meer beleidsvrijheid komt en gemeenten de lokale situatie het beste kennen, waardoor ze beter zelf keuzes kunnen maken.

Volgens bijna 20% van de respondenten die wel verevening toepassen brengt de nieuwe visie wel degelijk consequenties met zich mee. Enkele reacties zijn:

“Er is te weinig lokaal beleid om de kwaliteit te borgen”, “Je merkt nu al dat de provincie aangeeft er geen mening over te hebben, in tegenstelling tot de vorige periode” en “Verevening is een must binnen de Groene Ontwikkelingszone”.

Uit de reacties kan opgemaakt worden dat deze respondenten hun vereveningsbeleid verder moeten uitwerken, of daar in ieder geval behoefte aan hebben. Er is door deze groep meer behoefte aan actieve begeleiding en ondersteunende expertise vanuit de provincie.

4. ANALYSE UITDAGINGEN EN KANSSEN

In hoofdstuk 3 zijn de onderzoeksresultaten beschreven op een manier die kort en bondig inzichtelijk maakt hoe verevening wordt toegepast in Gelderse gemeenten. In dit hoofdstuk worden een aantal constatering uit hoofdstuk 3 vergeleken met de theorie uit hoofdstuk 2 waaruit uitdagingen en kansen gedestilleerd worden ter optimalisatie van het vereveningsbeleid. Omdat verevening in de praktijk veel differentiatie vertoont, is deze analyse in korte blokken neergezet, waarbij soms enige overlap mogelijk is. Een enkele keer is niet zozeer sprake van een uitdaging richting gemeenten als wel een opvallende constatering. Let wel: de analyse is een interpretatie van eerdere neutraal beschreven bevindingen. In die zin zijn de analyses al korte conclusies.

Verevening is maatwerk

Uit de theorie in hoofdstuk 2 komt naar voren dat een rekenmethode handig is voor gemeenten om op een eenduidige manier de vereveningsbijdrage te bepalen. Dit geeft snel duidelijkheid aan initiatiefnemers en voorkomt willekeur. Daarbij betekent het gebruik van een rekenmethode dat verevening is vastgelegd in beleid en het duidelijke kaders stelt richting zowel gemeente als initiatiefnemer.

In de praktijk blijkt echter dat een rekenmethode niet altijd wordt gebruikt door gemeenten. Slechts 27% van de enquêterespondenten die aangeven wel verevening toe te passen hanteert een rekenmethode. Opvallend is dat een groot deel van de enquêterespondenten aangeeft 'maatwerk' toe te passen. Met maatwerk wordt bedoeld dat er per situatie gekeken wordt wat de vereveningsbijdrage dient te zijn. Gemeenten geven aan dat maatwerk belangrijk is, omdat ieder initiatief anders is en omdat de lokale gebiedskarakteristieken anders zijn. Uit de drie behandelde casusgemeenten is ook gebleken dat naast de rekenmethode maatwerk en een goed proces altijd noodzakelijk is.

Het lijkt erop dat het toepassen van verevening in veel gevallen het 'sluiten van een deal' is tussen de gemeente en initiatiefnemer. Dit wordt door gemeenten als zeer positief beschouwd omdat hiermee per situatie gekeken kan worden wat er nodig is om de kwaliteit van de plek te verhogen. Vanuit het onderzoek is het onbekend gebleven hoe maatwerk is vastgelegd in beleid. Een risico is dat er willekeur plaats vindt waardoor een gemeente bij het ene initiatief een grotere vereveningsbijdrage verlangd dan bij de andere.

Uitdaging voor gemeenten: Bekijk de mogelijkheden van een rekenmethode binnen het gevoerde maatwerk. Onderzoek of een bepaalde standaardisering mogelijk is voor het bepalen van de hoogte van de vereveningsbijdrage, dit stelt kaders die duidelijkheid geven aan zowel de initiatiefnemer als de betreffende gemeenteambtenaar.

De gemeente Voorst en Ede hanteren een rekenmethode die de vereveningsbijdrage (deels) bepaald. Vervolgens wordt in een proces tussen gemeente en initiatiefnemer invulling gegeven aan de concrete besteding ervan.

Verevening is voornamelijk een bijdrage op locatie

Uit de theorie in hoofdstuk 2 komt naar voren dat de provincie Gelderland met haar nieuwe Omgevingsvisie gemeenten meer beleidsvrijheid geeft en graag ziet dat ruimtelijke ontwikkelingen het landschap op gebiedsniveau gaat versterken. De provincie adviseert gemeenten om gebruik te maken van verevening waaronder een fonds, maar stelt dit niet verplicht.

In de praktijk blijkt dat verevening voornamelijk uit een fysieke bijdrage bestaat die de locatie versterkt door sloop van overtollige bebouwing en/of landschappelijke inpassing.

Op dit moment hanteert 19% van de enquêterespondenten die wel verevening toepassen op een actieve manier een fonds. Zij geven aan zowel een fysieke bijdrage op locatie als een financiële bijdrage voor in een fonds te vragen, waarin per jaar overwegend tussen de 25.000 en 50.000 euro

ter beschikking komt. Hiermee worden projecten uit de structuurvisie gerealiseerd en dus waarschijnlijk het landschap op gebiedsniveau versterkt.

Ook blijkt het dat enquêterespondenten die een vast bedrag als rekenmethode hanteren zeer tevreden zijn met hun vereveningsbeleid. Ze geven namelijk een 8 of een 9. Respondenten die aangeven een bestemmingsplanwinstberekening te gebruiken geven een iets lager cijfer namelijk een 7. De gemeente Voorst hanteert ook een bestemmingsplanwinstberekening en vindt het tegenvallen, vanwege regelmatige discussie met betrekking tot het overeenkomen van bedragen bij de taxatie (zie voor meer informatie hst 3.1.3). Dit kost de gemeente regelmatig veel tijd en energie.

Uitdaging voor gemeenten: Met het oog op de Omgevingsvisie is het wenselijk om naast een fysieke bijdrage op locatie meer op gebiedsniveau het landschap te versterken. Een goed middel hiervoor is om op een actieve manier een fonds te hanteren, door een vast bedrag te vragen naast een landschappelijke inpassing op locatie.

Grootte van de vereveningsbijdrage verschilt

Vanuit de theorie is geconstateerd dat verevening toegepast kan worden voor verschillende ruimtelijke ontwikkelingen die een bestemmingsplanwijziging vereisen. Vanuit het Streekplan is er door de provincie Gelderland met name voorwaarden gesteld aan verevening bij functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing.

In de praktijk blijkt dat verevening door 81% van alle enquêterespondenten wordt toegepast, met name bij functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing en overwegend ook bij uitbreidingen van (agrarische) bedrijven.

Uit de drie behandelde casusgemeenten komt naar voren dat de grootte van de vereveningsbijdrage verschilt per soort ruimtelijke ontwikkeling. Zo is de vereveningsbijdrage bij functieverandering naar wonen of bij de nieuwbouw van een huis hoger vergeleken met uitbreidingen van agrarische bedrijven. De gehanteerde rekenmethode is enkel van toepassing bij meer rendabele ontwikkelingen. Bij de uitbreiding van agrarische bedrijven wordt er enkel een landschappelijke inpassing verlangd met als doel om de ontwikkeling aan het zicht te onttrekken.

Een mogelijke reden voor het verschil in grootte van de vereveningsbijdrage zou kunnen zijn dat gemeenten het acceptabel vinden om een grotere bijdrage te vragen in geval van rendabele ontwikkelingen, waarbij er een grotere waardestijging van de grond aan de orde is. Uit de drie casusgemeenten komt naar voren dat gemeenten agrariërs niet te veel willen beperken en daarom niet teveel willen vragen.

Constatie: Het lijkt erop dat er een hogere vereveningsbijdrage wordt verlangd door gemeenten bij functieverandering van agrarische bebouwing naar wonen en de nieuwbouw van woningen. Indien er een rekenmethode van toepassing is wordt deze bij dergelijke ontwikkelingen gebruikt. Bij uitbreidingen van agrarische bedrijven is de rekenmethode niet van toepassing en wordt er enkel een landschappelijke inpassing verlangd door de gemeente.

Weinig zicht op de realisatie

Theoretisch gezien is het belangrijk voor gemeenten om te controleren op de realisatie van de fysieke vereveningsbijdrage, overwegend bestaand uit landschappelijke inpassingen. Dit omdat hiermee de kwaliteitsverbetering bij verevening wordt geborgd en de uitwerking van het beleid op het landschap gemonitord kan worden. Op basis hiervan kan het beleid of het proces geoptimaliseerd worden en indien nodig de realisatie gestimuleerd worden middels handhaving door de gemeente.

In de praktijk blijkt dat enquêterespondenten stellen dat landschappelijke inpassingen overwegend wel gerealiseerd worden in hun gemeente. Vervolgens geeft 40% aan hier niet op te controleren. Ook vanuit de casusgemeenten komt naar voren dat er weinig concreet zicht is op de realisatie. Daarbij is het opvallend dat gemeenten hun eigen vereveningsbeleid overwegend als ruim tevreden beoordelen.

De vraag rijst in hoeverre gemeenten tevreden kunnen zijn over het vereveningsbeleid, terwijl men zelf aangeeft weinig zicht te hebben van de uitwerking van verevening op het landschap. Een reden voor een gebrek aan controle kan zijn dat het aan gemeentelijke capaciteit ontbreekt en dat, vanwege de uitvoeringstermijn van 1 tot 2 jaar, de aandacht hieraan ontglipt. Daarbij is de keuze om te handhaven vaak ook een bestuurlijke beslissing. Echter lijkt het een logisch punt om te stellen dat het essentieel is om in ieder geval zicht te hebben op de uitwerking van het gevoerde beleid op het landschap en dus de kwaliteitsverbetering.

Uitdaging voor gemeenten: Besteed meer aandacht aan de controle op de realisatie van landschappelijk inpassingen. Het is noodzakelijk hierin te investeren als men zicht wil krijgen op de daadwerkelijke uitwerking van het beleid op het landschap.

Een goed voorbeeld is de gemeente Ede die twee landschapsbeheerders in dienst heeft die op een proactieve manier initiatiefnemers begeleidt en stimuleert. Handhaven wordt in deze gemeente benaderd als monitoren en stimuleren.

Een goed proces als uitgangspunt

Uit de theorie komt naar voren dat de toepassing van verevening voornamelijk tussen gemeente en initiatiefnemer aan de orde is. In hoofdstuk 2.2 worden vijf procesfasen beschreven die het vereveningstraject inzichtelijk maken.

In de praktijk blijkt bij de drie casusgemeenten dat het proces bij verevening als zeer belangrijk wordt gezien. Er wordt zelfs gesteld dat het succesvol toepassen van verevening meer in het proces zit dan het gebruik van een rekenmethode.

Hieronder worden de vijf procesfasen benoemd met hun belangrijkste handvatten en tips voor gemeenten voor een goede toepassing van verevening. Deze zijn met name te herleiden uit de behandelde casusgemeenten (hoofdstuk 3.1).

Initiatief

- ✓ Zo snel mogelijk duidelijkheid geven aan initiatiefnemer door middel van bijvoorbeeld een spreekuur. Het vastleggen van vereveningsregels in een structuurvisie en daarnaast flankerend beleid in de vorm van een beeldkwaliteitsplan stellen de kaders.
- ✓ Verschillende gemeentelijke disciplines bij elkaar brengen voor een integrale benadering.
- ✓ Stimuleren om een adviserende partij in te schakelen.
- ✓ Actief inspireren en motiveren van initiatiefnemers in de planvorming.

Ontwerp

- ✓ Contact houden met initiatiefnemer en betrokkenheid tonen. Tussentijds meedenken met het ontwerp van de landschappelijke inpassing.
- ✓ Inpassingsplannen toetsen door een deskundige gemeentelijke landschapsarchitect.

Overeenkomst

- ✓ De landschappelijke inpassing (groene deel) vastleggen als voorwaardelijke verplichting in het bestemmingsplan, hier is juridisch goed op te controleren.
- ✓ Andere afspraken zoals het overeenkomen van een financiële bijdrage in een fonds vastleggen in een anterieure overeenkomst.

Realisatie

- ✓ Realisatie stimuleren na de planvorming door initiatiefnemers actief te begeleiden en te stimuleren.
- ✓ Aan kunnen bieden of verwijzen naar plantmateriaal. Realisatie laagdrempelig maken.

Handhaving

- ✓ Handhaven is actief monitoren en stimuleren.

Uitdaging gemeenten: Het is van het grootste belang dat alle stappen van het vereveningstraject goed doorlopen worden. Bij onvoldoende aandacht aan één van de stappen, zal de uiteindelijke kwaliteitsverbetering onzeker zijn. Met name in de fases, 'realisatie' en 'handhaving' is er nog winst te behalen door extra stimulering en monitoring. Daarnaast is er de kans voor gemeenten om nog een slag te maken in de fase 'initiatief' door het extra stimuleren van een adviserende partij en initiatiefnemers meer te inspireren in de planvorming.

Toekomst

Uit de theorie komt naar voren dat de provincie Gelderland meer beleidsvrijheid geeft aan gemeenten omtrent de toepassing van verevening op gemeentelijk niveau. De provincie stelt gemeenten verantwoordelijk voor het waarborgen van de ruimtelijke kwaliteit en ziet graag dat ruimtelijke ontwikkelingen als motor gaan dienen om het landschap te ontwikkelen. 'Ontwikkelen met kwaliteit', wordt dit genoemd. De provincie wil met een Gebiedenatlas gemeenten gaan inspireren en goede voorbeelden met elkaar verbinden.

In de praktijk blijkt dat enquêterespondenten overwegend geen consequenties zien van de nieuwe Omgevingsvisie voor het huidige toegepaste vereveningsbeleid. Zo stelt 50% van de enquêterespondenten die wel verevening toepassen, dat de nieuwe Omgevingsvisie geen wijziging betekent in de huidige werkwijze en dat ze tevreden zijn over het feit dat ze meer beleidsvrijheid krijgen. Slechts 20% van de respondenten die wel verevening toepassen stelt vraagtekens bij de nieuwe visie en rol van de provincie Gelderland. Uit de reacties lijkt het erop dat zij meer behoefte hebben aan ondersteunende expertise. 30% van de enquêterespondenten geeft aan nog niet goed op de hoogte van de nieuwe visie.

Constatering: Gezien het niet verplichtende karakter van de Omgevingsvisie is het nog maar de vraag of Gelderse gemeenten gemotiveerd worden om verevening intensiever toe te passen met als doel het generieke landschap te versterken op gebiedsniveau.

Daarbij is het een uitdaging voor de provincie Gelderland om de gemeenten die aangeven meer behoefte te hebben aan ondersteunende expertise (20%) in verbinding te brengen met gemeenten die al actief omgaan met verevening en hier veel ervaring mee hebben opgedaan (zoals de gemeente Ede).

5. EINDCONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

In voorgaande hoofdstukken is verevening theoretisch ingeleid, is de toepassing van verevening beschreven en zijn uitdagingen, kansen en constatering benoemd ter optimalisatie. In feite zijn de gestelde doelen en vragen reeds behandeld. In dit hoofdstuk wordt de eindconclusie gegeven en aanbevelingen gedaan richting SLG. Het hoofdstuk sluit af door een reflectie op de resultaten en gevolgde methodiek in de discussie.

5.1 Conclusies

Het onderzoek heeft een tweeledig doel gehad, enerzijds het inzicht verkrijgen in de toepassing van verevening in Gelderland en anderzijds uitdagingen en kansen benoemen ter optimalisatie. Beide doelen zijn samengenomen in één hoofdvraag die wordt beantwoord en vervolgens onderbouwd uit de vier deelvragen en een korte opsomming van uitdagingen en kansen (beschreven in hoofdstuk vier). Deelvraag 1 en 2 zijn behandeld in hoofdstuk twee (Verevening in theorie) en deelvraag 3 en 4 zijn behandeld in hoofdstuk drie (Verevening in praktijk).

De hoofdvraag luidt: ***Hoe wordt landschappelijke verevening toegepast in Gelderland en waar liggen uitdagingen en kansen ter optimalisatie?***

Verevening wordt door Gelderse gemeenten divers toegepast waarbij maatwerk als zeer belangrijk wordt ervaren. Het overgrote deel van de respondenten past verevening toe, waarbij met name een kwaliteitsbijdrage op de locatie van de ontwikkeling aan de orde is in de vorm van een landschappelijke inpassing. Verevening is een complexe constructie waarbij beleid en proces nauw met elkaar samenhangen. Een goed proces tussen gemeente en initiatiefnemer is van groot belang, waarbij er nog een slag gemaakt kan worden door extra begeleiding te bieden na de planvorming. Dit stimuleert mogelijk de realisatie van landschappelijke inpassingen. Gemeenten hebben zelf weinig zicht op de realisatie van landschappelijke inpassingen, waardoor de uitwerking van het vereveningsbeleid op het landschap onzeker blijft. Het is daarmee een uitdaging voor gemeenten om meer aandacht te besteden aan controle op de realisatie. Desondanks zijn respondenten overwegend tevreden over het toegepaste vereveningsbeleid. Ook is men tevreden over de nieuwe Omgevingsvisie van de provincie Gelderland, die meer beleidsvrijheid geeft aan gemeenten en graag ziet dat ruimtelijke ontwikkelingen het landschap op meer generiek niveau gaat versterken. Het is echter nog maar de vraag of gemeenten zich aangespoord voelen om verevening meer op gebiedsniveau toe te passen. Een goed instrument hiervoor is op actieve manier gebruik te maken van een fonds waarmee financiële middelen door de gemeenten ingezet kunnen worden voor landschapsversterking op gebiedsniveau. Zoals het er nu uit ziet op basis van de bevindingen wordt dit nog maar weinig gedaan.

Deelvraag 1: Hoe werkt verevening in theorie?

Verevening is een instrument waarmee een kwaliteitsverbetering aan het landschap kan worden verlangd door gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen, waar een bestemmingsplanwijziging voor aan de orde is. Er is met name beleid ontwikkeld voor functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing. Verevening is op diverse manieren in te zetten door gemeenten, waarbij een rekenmethode de vereveningsbijdrage op heldere en eenduidige wijze kan bepalen. Er zijn verschillende partijen betrokken bij het proces. Er kunnen vijf processtappen onderscheiden worden, namelijk: initiatief, ontwerp, overeenkomst, realisatie en handhaving.

Deelvraag 2: Wat is de nieuwe visie en rol van de provincie Gelderland?

De provincie Gelderland heeft in haar Streekplan uit 2005 kaders gesteld aan de toepassing van verevening. Met haar nieuwe Omgevingsvisie kiest zij voor een andere visie en rol, door meer in te

zetten op uitnodigingsplanologie. Ze zou graag zien dat ruimtelijke ontwikkelingen de motor worden van landschapsversterking op gebiedsniveau. De provincie laat hiervoor meer verantwoordelijkheid bij gemeenten en adviseert hen om een vereveningsinstrument te gebruiken of verder te ontwikkelen. Hiermee kan het landschap op zowel locatie- als gebiedsniveau versterkt worden. Een inspirerende en verbindende rol vanuit de provincie zou gemeenten helpen om hier invulling aan te geven.

Deelvraag 3: Wat zijn ervaringen in de praktijk met verschillende toepassingen van verevening?

Op basis van de drie behandelde casusgemeenten wordt een korte beschrijving gegeven van de ervaringen per gemeente:

Gemeente Ede past op actieve manier verevening toe door het verlangen van een vast bedrag in een fonds naast een landschappelijke inpassing. Beleid schept kaders waarbinnen een goed proces van belang is. Met name extra begeleiding en monitoring door twee landschapsbeheerders hebben een positief resultaat op de realisatie. Uit onderzoek blijkt dat minimaal 75% van inpassingsplannen gerealiseerd wordt. De gemeente Ede is zeer tevreden met het toegepaste beleid.

Gemeente Buren zet in op uitnodigingsplanologie waarbij er veel mogelijk is qua ontwikkelingen mits het landschap wordt versterkt. Het innovatieve 'bouwen als bonus' beleid, waarbij het landschap versterkt dient te worden door initiatiefnemers, is nog niet toegepast. Daarbij zijn niet alle vereveningsregels terug te vinden in beleid en is er geen zicht op de realisatie van inpassingsplannen. Desondanks is de gemeente Buren ruim tevreden met het toegepaste beleid, vooral vanwege het gebruik van een 'reserve', waarmee projecten uit de structuurvisie worden gerealiseerd.

Gemeente Voorst berekent de vereveningsbijdrage door 25% van de bestemmingsplanwinst te investeren op de locatie van de ontwikkeling. Een kwalitatief hoogwaardig erf wordt bereikt door een goed proces, waarbij in een vroeg stadium duidelijkheid gegeven wordt richting initiatiefnemers en een erfconsulent in wordt geschakeld voor een ruimtelijk advies. Men is tevreden over de toepassing van verevening, maar vindt de rekenmethode tegenvallen en ziet kansen om initiatiefnemers meer te inspireren in het planvormingsproces.

Deelvraag 4: Hoe gaan Gelderse gemeenten om met verevening?

Van 57% van de Gelderse gemeenten wordt verevening door 81% toegepast. Verevening is met name aan de orde bij functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing en uitbreidingen van agrarische bedrijven. Hierbij bestaat de vereveningsbijdrage voornamelijk uit een fysieke bijdrage op de locatie van de ontwikkeling, in de vorm van sloop en landschappelijke inpassing. Er wordt slechts door een klein deel van de respondenten actief gebruik gemaakt van een rekenmethode en fonds.

Onder respondenten is weinig zicht op de realisatie van landschappelijke inpassingen. Desondanks zijn respondenten overwegend wel tevreden over de toepassing van verevening in hun gemeente. Het meest tevreden zijn gemeenten die actief gebruik maken van een fonds en een vast bedrag vragen ter vulling van een fonds.

Het feit dat de provincie Gelderland gemeenten meer beleidsvrijheid geeft wordt overwegend goed ontvangen door respondenten. Ze stellen als lokale overheid, beter zelf keuzes te kunnen maken in het beleid. Onder 20% van de respondenten die verevening toepassen is er meer behoefte aan ondersteunende expertise.

Analyse van uitdagingen en kansen

In hoofdstuk vier zijn uitdagingen en kansen ter optimalisatie uitvoerig beschreven, waarvan een korte opsomming wordt gegeven:

- Bekijk als gemeente de mogelijkheden van het toepassen van een rekenmethode waarbinnen ruimte is voor maatwerk. Een rekenmethode biedt namelijk kaders welke richting geven aan zowel gemeente als initiatiefnemer.

- Maak als gemeente meer actief gebruik van een fonds waarmee het landschap op gebiedsniveau versterkt kan worden.
- Geconstateerd wordt dat de vereveningsbijdrage bij uitbreidingen van agrarische bedrijven bestaat uit enkel een landschappelijke inpassing en daarmee lager is vergeleken met meer rendabele ontwikkelingen als de nieuwbouw van een woning.
- Besteed als gemeente meer aandacht controle op de realisatie van landschappelijke inpassingen.
- Een uitdaging voor de provincie Gelderland is om de gemeenten, die behoefte hebben aan ondersteunende expertise, in verbinding te brengen met gemeenten die al veel ervaring hebben opgedaan met verevening.
- Een goed proces is het uitgangspunt: Doorloop de vijf stappen van het vereveningstraject. Er is nog een slag te maken in de fases realisatie en handhaving door meer stimulering en monitoring. Ook is er nog een kans om meer betrokkenheid te creëren bij initiatiefnemers in een vroeg stadium van het proces en adviserende partijen zo vroeg mogelijk te betrekken.

5.2 Aanbevelingen

Vanuit de analyse in hoofdstuk 4 en de benoemde conclusies worden hier aanbevelingen gedaan richting SLG. Aanbevelingen bestaan uit kansen voor SLG om haar rol als samenwerkingspartner met gemeenten mogelijk te vergroten en daarnaast worden er een aantal aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

5.2.1 Kansen voor SLG

Stichting landschapsbeheer Gelderland is, zoals eerder gezegd in hoofdstuk 1.5, een stichting met een ideële doelstelling die zich vanuit een maatschappelijk belang inzet voor een vitaal, beleefbaar, herkenbaar en streekeigen landschap. Concreet betekent dit dat:

- SLG een agenderende rol heeft richting de provincie Gelderland en graag meedenkt over beleidskeuzes.
- SLG veel samenwerkt met gemeenten om projecten uit te voeren die bijdragen aan de kwaliteit en beleefbaarheid van het landschap. Deze projecten dienen als middel om mensen meer te betrekken bij het landschap door ze warm te laten lopen voor vrijwilligerswerk.
- SLG adviseurs in huis heeft met kennis en kunde die landschappelijke inpassingsplannen maken en adviseren in erfbeplantingsprojecten.

Schakel tussen provincie en gemeenten

Het is nog onbekend wat de uitwerking van de nieuwe Omgevingsvisie in de toekomst is op het gemeentelijk vereveningsbeleid. De provincie wil graag gemeenten inspireren en met elkaar verbinden. SLG kan hier mogelijk een extra schakel in vormen.

1) Op een concrete manier kan SLG gemeenten letterlijk uitnodigen om de mogelijkheden van verevening te bespreken en gemeenten zelf verschillende referentieprojecten laten presenteren. Enerzijds om gemeenten elkaar te laten inspireren en anderzijds om een volgende slag te maken door gemeenteambtenaren te leren hoe om te gaan met processen en participatie. Hiermee kunnen gemeenten mogelijk beter een goed proces leiden in het vereveningstraject, wat zo belangrijk blijkt uit de bevindingen van dit onderzoek.

Bijdragen aan een goed proces

Een goed proces is het uitgangspunt om verevening succesvol toe te passen. Uit dit onderzoek blijkt dat met name in de fases 'realisatie' en 'handhaving' nog een uitdaging ligt voor gemeenten om meer aandacht aan te besteden. SLG zou vanuit haar praktische rol kunnen bijdrage aan een goed proces om gemeenten te ondersteunen.

2) SLG kan vroegtijdig in het proces door gemeenten ingeschakeld worden om initiatiefnemers te inspireren en te motiveren, mogelijk in samenwerking met het Gelders Genootschap.

Het idee is om mensen meer bewust te maken van het landschap, hoe het ontstaan is en wat er thuis hoort. Draagvlak creëren leidt er mogelijk toe dat mensen enthousiast worden en zelf na gaan denken over de mogelijkheden. Daarnaast kan direct een inpassingsplan geadviseerd worden, welke handvatten biedt om als gemeente te sturen op een goed ontwerp.

3) Het aanbieden van plantmateriaal kan bijdragen aan de realisatie van inpassingsplannen. SLG zou in samenwerking met gemeenten kunnen voorzien in plantmateriaal, al dan niet tegen gereduceerde prijs.

4) Daar waar gemeenten geen mogelijkheid zien om een begeleidende partij in te zetten na de planvorming, kan SLG mogelijk deze rol invullen door in het gebied initiatiefnemers te benaderen en te stimuleren. Kortom: in gesprek blijven waar de gemeente stopt.

Monitoren en stimuleren

Er is weinig zicht op de realisatie van landschappelijke inpassingsplannen en daarbij geven enkele respondenten uit de enquête aan dat er behoefte is om meer aandacht te besteden aan controle en handhaving. SLG kan intensiever samenwerken met gemeenten door meer in te zetten op monitoring en stimulering van de realisatie.

5a) SLG kan monitoringsonderzoeken uitvoeren door in de praktijk te inventariseren in hoeverre inpassingsplannen zijn gerealiseerd. Vergelijkbaar zoals in opdracht van de gemeente Ede is gedaan (zie hst 3.1.1). SLG kan de resultaten voor gemeenten mogelijk inzichtelijk maken door ze in GIS te visualiseren en aan te leveren. Monitoringsonderzoeken kunnen ook op regionaal niveau opgepakt worden.

5b) Op basis van monitoringsonderzoeken kan SLG initiatiefnemers aanvullend stimuleren door op bezoek te gaan en het gesprek aan te gaan. Zie aanbeveling nummer 4.

5.2.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Uitwerking op het landschap

Er is weinig zicht bij gemeenten op de realisatie van landschappelijke inpassingsplannen. Daardoor blijft de uitwerking van het vereveningsbeleid op het landschap onzeker. Voor SLG is het waardevolle informatie om de daadwerkelijk behaalde winst voor het landschap inzichtelijk te maken. Er is nader onderzoek nodig om dit te achterhalen. Een mogelijkheid hiervoor is om in samenwerking met gemeenten in het veld de realisatie van landschappelijke inpassingen te onderzoeken (zie aanbeveling 5a). Hiervoor zijn de vastgelegde overeenkomsten de toetsingskaders. Dit praktische onderzoek kan mogelijk uitgevoerd worden door een stagiair of volgende afstudeerder.

Kwaliteitsambitie

Omdat verevening zo vaak maatwerk blijkt te zijn, is het interessant voor SLG meer grip te krijgen op de kwaliteitsambitie van gemeenten. Namelijk door te achterhalen wat de eisen aan een landschappelijke inpassing zijn en hoe maatwerk precies is vastgelegd in beleid.

Een aanbeveling richting SLG is om een sessie te organiseren waarbij SLG enkele gemeenten uitnodigt, om in gesprek te gaan over de kwaliteitsambities van gemeenten en hoe die indien nodig verhoogd kan worden. Dit kan mogelijk aansluitend plaats vinden na een monitoringsonderzoek.

Besteding financiële middelen

Het actief gebruik maken van een landschaps- of groenfonds blijkt op dit moment beperkt te zijn. Wanneer er actief gebruik wordt gemaakt van een dergelijk fonds komen er per jaar enkele tienduizenden euro's vrij die besteedt kunnen worden aan landschapsversterking op gebiedsniveau. Interessant is om weten hoe en waar de financiële middelen aan besteedt worden. Een gevaar is namelijk dat deze middelen in de praktijk voor andere doeleinden gebruikt kunnen worden, dan voor de uitvoering van projecten uit de structuurvisie. Ook hier zou onderzoek uitsluitsel kunnen bieden.

Geen verevening

De beweegredenen van gemeenten om geen verevening niet toe te passen is niet onderzocht. Dit lijkt vanuit het onderzoek echter wel een interessant vraagstuk omdat in deze gemeenten mogelijk nog een slag te maken is. Een aanknopingspunt voor het niet toepassen van verevening in gemeenten kan een politiek-bestuurlijke beslissing zijn, waarin verschillende belangen gewogen worden. Meer gesprekken bij gemeenten die juist geen verevening toepassen zijn nodig om dit te onderzoeken.

Rekenmethode met maatwerk

Een aanbeveling is om een rekenmethode per te bouwen m^3 of m^2 te ontwikkelen waarbinnen ruimte is voor maatwerk. Het is namelijk belangrijk om heldere kaders te scheppen vanuit de gemeente om verevening consequent toe te passen en te kunnen borgen. Er is nader onderzoek nodig om te verkennen hoe dit eruit zou kunnen zien. Daarbij is het interessant om te onderzoeken of er ook een financiële bijdrage gevraagd kan worden bij minder rendabele ontwikkelingen als de uitbreiding van agrarische bedrijven. Deze kan mogelijk gerelateerd worden aan verschillende waardestijgingen van de grond bij bestemmingsplanwijzigingen.

Het verhaal van beide kanten

In dit onderzoek is er primair bij Gelderse gemeenten verkend hoe verevening wordt ingezet. Uitkomsten en bevindingen zijn daarmee gebaseerd op één kant van het verhaal. Daar waar gemeenten tevreden zijn en vinden dat het goed gaat, kunnen initiatiefnemers dit anders ervaren. Om hier een beter van beeld te krijgen zijn er meer gesprekken nodig met andere betrokken partijen, met name initiatiefnemers.

5.3 Discussie

In de discussie wordt er gereflecteerd op de resultaten uit het onderzoek en de gehanteerde methodiek.

Uitwerking op het landschap

Uit het onderzoek is niet naar voren gekomen wat de uitwerking van verevening op het landschap is, wat aanvankelijk wel onder andere de aanleiding was. Een reden hiervoor is dat respondenten in eerste plaats zelf weinig zicht hebben op realisatie van landschappelijke inpassingen. Tijdens de interviews bij de drie casusgemeenten bleek al snel dat er weinig concreet inzicht was in de realisatie van landschappelijke inpassingen, laat staan de hoeveelheid aangeplante landschappelijke beplanting bijvoorbeeld. Respondenten konden overwegend wel aangeven hoeveel financiële middelen in het landschapsfonds op jaar basis binnen kwam. Waarom respondenten weinig zicht hebben op de uitwerking op het landschap zou te verklaren zijn doordat handhaving een bestuurlijke keuze is die de gemeente mogelijk veel tijd kost. Ook is de uitvoeringstermijn vaak enkele jaren waardoor controle er bij in schiet.

Om gedetailleerde uitwerking op het landschap inzichtelijk te maken is het nodig om op kleiner schaalniveau aan de hand van de vastgelegde overeenkomsten te inventariseren wat de resultaten zijn. De gevolgde methodiek van enkele interviews en een enquête waren hier te algemeen voor. Echter wil dit niet zeggen dat het doel van het onderzoek niet behaald is, want er is wel degelijk een goed overzicht ontstaan van de toepassing van verevening door Gelderse gemeenten. Dit onderzoek biedt dan ook de basis voor vervolgonderzoek, zoals beschreven in hoofdstuk 5.2.

Sociale wenselijkheid

De bevindingen uit het onderzoek dienen geïnterpreteerd te worden met enkele kanttekeningen in het achterhoofd gehouden. Het is mogelijk dat de enquête op sommige punten tot sociaal wenselijke antwoorden heeft geleid. Zo geven respondenten aan overwegend tevreden te zijn over het toegepaste vereveningsbeleid terwijl men tegelijkertijd aangeeft niet te controleren op de realisatie. Een reden hiervoor is mogelijk dat respondenten niet erg kritisch zijn op de werking van het (zelf) ontwikkelde beleid. Een andere reden ligt misschien dieper. Namelijk omdat de betreffende respondenten mogelijk niet betrokken zijn in het hele proces van verevening. Wellicht denkt men dat verevening goed wordt toegepast, maar zijn de betreffende respondenten niet verantwoordelijk voor de handhaving of voor de toetsing van landschappelijke inpassingsplannen.

Met dit in het achterhoofd gehouden dienen de bevindingen van dit onderzoek ook geïnterpreteerd te worden, zeker wanneer er gesproken wordt over tevredenheid.

Om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen zou het goed geweest zijn om ook gesprekken te voeren met enkele initiatiefnemers waarmee het verhaal van twee kanten kon worden belicht.

Duurzaamheid

Verevening is een instrument waarmee de ruimtelijke kwaliteit behouden en versterkt kan worden. De term duurzaamheid kan worden benaderd als een hoogwaardige versterking van het landschap. Het goed toepassen van verevening door gemeenten en de realisatie van vereveningsbijdragen door initiatiefnemers draagt hier aan bij. Dit onderzoek heeft bijgedragen aan het verwerven van inzicht in hoe verevening ingezet wordt door Gelderse gemeenten en welke richting de provincie Gelderland op wil met haar nieuwe visie. De resultatenbeschrijving en analyse bieden voor SLG een basis om gemeenten uit te dagen verevening zo optimaal mogelijk toe te passen. Het onderzoek heeft echter wel een open einde, dat wil zeggen dat er meerdere mogelijkheden zijn voor vervolgonderzoek.

LITERATUUR

Boeken/rapporten

Baarda, D.B. ea. (2005), *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van een kwalitatief onderzoek*, herziene druk, Wolters-Noordhoff: Groningen.

Blerck, H. van ea. (2012), *Bouwen als bonus voor landschapsversterking, als onderdeel van het landschapsontwikkelingsplan*, Gemeente Buren: Rhenen.

Eikenaar-Hoogewerf S.W.M, H.E. Buchi (2009), *Structuurvisie Buren 2009-2019*, Gemeente Buren: Rhenen.

Fährnich, F. (2011), *Beeldkwaliteitsplan buitengebied Ede*, Gemeente Ede: onbekend

Gelders genootschap (2009), *Beleidsnotitie Ruimtelijke Kwaliteit Veranderende Erven*, Gemeente Voorst: onbekend.

Gemeente Buren (2010), *Nota kostenverhaal; verhaal binnenplanse kosten, verhaal bovenplanse kosten, bovenplanse verevening en bijdrage ruimtelijke ontwikkelingen*, Gemeente Buren (interne publicatie).

Gemeente Buren (2012), *Landschapsontwikkelingsplan Buren; Versterk de variatie, verstevig de banden*, Gemeente Buren: Rhenen.

Gemeente Ede (2011), *Structuurvisie buitengebied Ede; ruimte voor kwaliteit*, Gemeente Ede, afdeling ruimtelijke ordening: onbekend.

Gemeente Voorst (2010), *Rekenmethode bij functieverandering naar wonen*, Beleidsnota Gemeente Voorst (interne publicatie).

LanEco (2014), *Advies landschappelijke inpassing ruimtelijke plannen gemeente Ede*, Adviesbureau LanEco in opdracht van gemeente Ede (interne publicatie).

Provincie Gelderland (2005), *Streekplan; Kansen voor de regio's*, Provincie Gelderland: Arnhem.

Provincie Gelderland (2010), *Brochure Leren van Lochem: functieverandering en ruimtelijke kwaliteit in het landelijk gebied*, Provincie Gelderland: Arnhem.

Provincie Gelderland (2014), *Omgevingsvisie Gelderland*, Provincie Gelderland: Arnhem

Regio Rivierenland (2007), *Beleidskader hergebruik vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing in het buitengebied*, Regio Rivierenland: Arnhem.

Regio Stedendriehoek (2008), *Waar de stallen verdwijnen, oude erven nieuwe functies; beleidskader functieverandering van vrijkomende agrarische gebouwen*, Regio Stedendriehoek: onbekend.

Regio de Vallei (2008), *Regionale beleidsinvulling functieverandering en nevenactiviteiten*, Regio de Vallei: Amersfoort

Stadsregio Arnhem Nijmegen (2007), *Notitie functieverandering buitengebied; regionale*

beleidsinvulling, Stadsregio Arnhem Nijmegen: Arnhem

Steven E., R. Mathijssen (2014), *Onderzoek rood voor kwaliteit; ontwikkelingsinstrumentarium RAP*, Projectnummer: 6573, Eelerwoude: Culemborg.

Websites

Gebiedseconomie – www.gebiedseconomie.nl, (12-12-2014)

Gelders Genootschap – www.geldersgenootschap.nl/over-ons/missie-en-beleid, (1-10-2014)

Provincie Gelderland – www.gelderland.nl/stadenregio, (6-11-2014)

Gemeente Buren – www.buren.nl, (14-10-2014)

Gemeente Ede – www.ede.nl, (10-10-2014)

Gemeente Voorst – www.voorst.nl, (10-10-2014)

SLG – www.stichtinglandschapsbeheergelderland.nl, (10-10-2014)

Thesistools – www.thesistools.nl (november 2014)

Mondeling verkregen informatie

Mevrouw C. Steentjes, Ervenconsulent bij Gelders Genootschap, interview gehouden op 1 oktober 2014, kantoor te Arnhem.

De heer D. van Hoffen, Beleidsmedewerker Ruimtelijk Ordening bij de provincie Gelderland, interview gehouden op 6 oktober 2014, Provinciehuis te Arnhem.

Mevrouw G. Krijnen, Landschapsarchitect bij de gemeente Ede, interview gehouden op 14 oktober 2014, gemeentehuis Ede.

De heer W. Kuster, Beleidsmedewerker groen bij de gemeente Buren, interview gehouden op 21 oktober 2014, gemeentehuis Buren.

De heer B. Budding, Landschapsbeheerder bij de gemeente Ede, telefonisch contact op 22 oktober 2014, kantoor SLG.

Mevrouw P. Dekker, Beleidsmedewerker ruimtelijke ordening bij de gemeente Voorst, interview gehouden op 23 oktober 2014, gemeentehuis Voorst.

Mevrouw F. van Gils, Seniorbeleidsmedewerker groen bij de gemeente Voorst, interview gehouden op 23 oktober 2014, gemeentehuis Voorst.

Mevrouw K. Ypma, Strategisch procesmanager buitengebied bij de gemeente Ede, telefonisch contact op 30 oktober 2014, kantoor SLG.

De heer R. de Wit, Stedenbouwkundige bij de gemeente Buren, telefonisch contact op 3 november 2014, kantoor SLG.

Mevrouw S. Agterbosch, Regio coördinator Rivierenland bij Stichting Landschapsbeheer Gelderland, informeel gesprek op 16 november 2014.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Illustratief voorbeeld van een landschappelijke inpassing

Bijlage 2: Vragenlijst interview casusgemeenten (voorbeeldvragen)

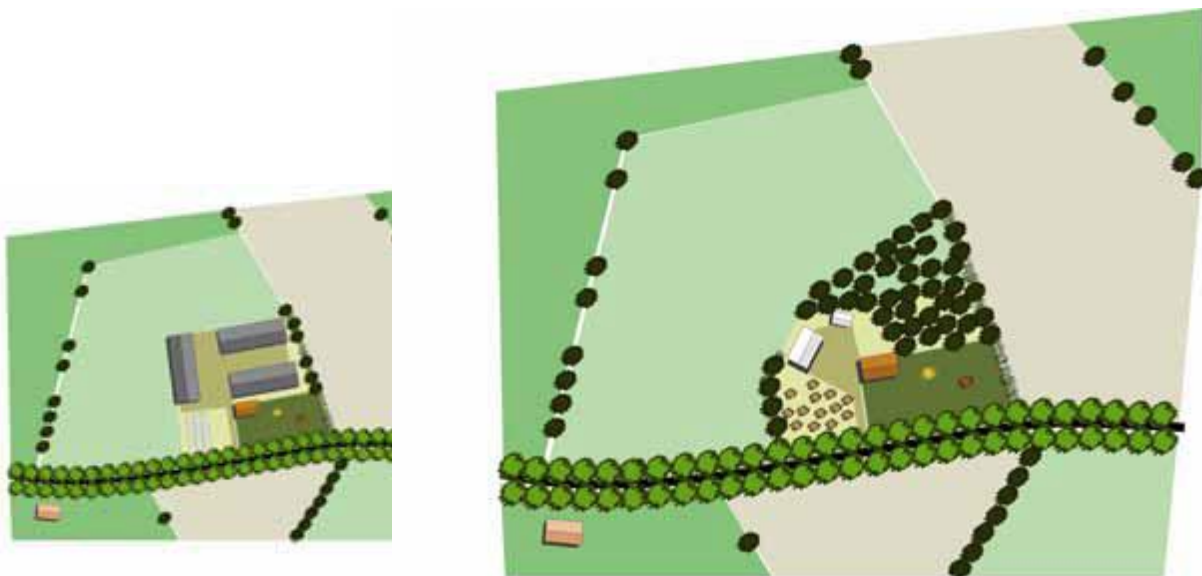
Bijlage 3: Vragenlijst enquête

Bijlage 4: Enquêteantwoorden

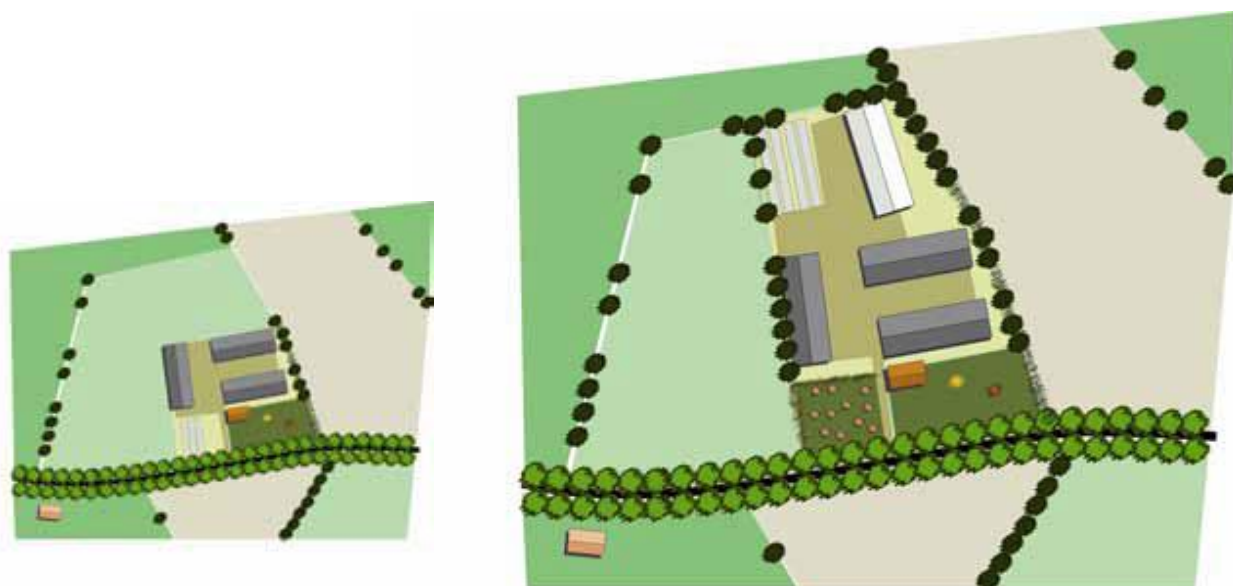
Bijlage 1: Illustratief voorbeeld van een landschappelijke inpassing

Onderstaande figuren geven op illustratieve wijze een voorbeeld van een landschappelijke inpassing bij zowel een functieverandering als een uitbreiding van een agrarisch bedrijf. De figuren komen voort uit het beeldkwaliteitsplan van de gemeente Ede (Gemeente Ede, 2011). Figuren mogelijk van slechte kwaliteit vanwege het kopiëren uit een pdf-bestand.

Let wel! Onderstaande voorbeelden zijn puur illustratief en enkel een voorbeeld van een landschappelijke inpassing in een bepaald landschapstype (kampenlandschap). In andere landschapstypen worden mogelijk andere eisen gesteld aan een landschappelijke inpassing.

Van oude situatie (links) naar de nieuwe situatie (rechts) in geval van functieverandering naar wonen. Stallen worden gesloopt en een extra woonhuis gebouwd mag worden met een goede landschappelijke inpassing.

Van oude situatie (links) naar de nieuwe situatie (rechts) waarbij een uitbreiding van een agrarisch bedrijf aan de orde is.

Bijlage 2: Vragenlijst interview casusgemeente (voorbeeldvragen)

Voor het interview bij de drie casusgemeenten zijn vier gespreksonderwerpen gehanteerd, namelijk: 1) beleid, 2) toepassing & ervaringen, 3) tevredenheid en 4) toekomst.

Beleid

- Kunt u kort toelichten hoe verevening is vastgelegd in beleid?
- Bij welke ruimtelijke ontwikkelingen wordt verevening toegepast?
- Hoe wordt de vereveningsbijdrage berekend? En waar bestaat deze uit?
- Waarom is er gekozen voor een bepaalde rekenmethode? Wat zijn voor- en nadelen?
- Wordt enkel de regionale beleidsinvulling (voor functieverandering) gebruikt of heeft uw gemeente aanvullend beleid ontwikkeld?
- Waar moet de vereveningsbijdrage minimaal aan voldoen bij ruimtelijke ontwikkelingen? Wat zijn de kwaliteitseisen? Wat is voor de gemeente belangrijk?
- Hoe worden afspraken vastgelegd? Wat kan geëist worden, wat is vrijwillig?

Toepassing & ervaringen

- Om hoeveel landschappelijke inpassingen gaat het op jaarbasis?
- Maakt uw gemeente gebruik van landschaps- of groenfonds? Hoeveel geld komt er in op jaarbasis? Waar worden middelen voor gebruikt?
- Hoe wordt de kwaliteit van een degelijk inpassingsplan geborgd?
- Wat is de uitwerking van het beleid op het landschap? Worden inpassingsplannen gerealiseerd?
- Hoe gaat u om met initiatieven die te weinig ruimte op de locatie hebben voor een kwaliteitsverbetering? Verleent u medewerking voor verdere procedure?
- Wordt er gehandhaafd op de realisatie? Is dit nodig?

Tevredenheid

- Kunt u aangeven in hoeverre u tevreden bent over het toegepaste vereveningsbeleid, door een cijfer te geven van 1(ontevreden) tot 10 (zeer tevreden)? Kunt u dit toelichten?
- Wat zijn sterke punten volgens u? En waar liggen uitdagingen ter optimalisatie?
- Wat zijn bepalende factoren voor een goed werkend vereveningsbeleid?

Toekomst

- In hoeverre bent u op de hoogte van de recent vastgestelde Omgevingsvisie met betrekking tot verevening en landschap?
- Ziet u consequenties voor het toekomstige vereveningsbeleid in uw gemeente?
- Wat vindt u van de gekozen rol van de provincie? Voldoet deze aan uw behoefte? Zo niet, waar zou u dan wel behoefte aan hebben?
- Wie van uw collega's kan ik benaderen voor aanvullende informatie?

Bijlage 3: Vragenlijst enquête

Onderstaande vragenlijst is dezelfde vragenlijst zoals deze in het enquêteprogramma Thesistools digitaal is ingevoerd. In onderstaand kader is de inleidende e-mail bijgevoegd.

Beste contactpersonen,

In het kader van mijn opleiding bos-en natuurbeheer aan Hogeschool van Hall Larenstein voer ik een afstudeeronderzoek uit bij Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG). Ik doe onderzoek naar de toepassing van vereveningsbeleid in Gelderland om te komen tot adviezen voor optimalisatie. Ik vraag u een bijdrage te leveren aan mijn onderzoek door een korte enquête in te vullen. Dit zal 5 minuten van uw tijd in beslag nemen. Klik hiervoor op onderstaande link.

Verevening betekent dat een ruimtelijke ontwikkeling gepaard dient te gaan met een kwaliteitsbijdrage aan de omgeving. Verevening is een compensatieverplichting die gemeenten kunnen vragen aan initiatiefnemers voor het medewerking verlenen bij bijvoorbeeld functieveranderingen en andere bestemmingsplanwijzigingen. Dit onderzoek beperkt zich tot (kleinschalige) ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied van private initiatiefnemers. Zoals functieveranderingen of de uitbreiding van agrarische bedrijven waarbij de tegenprestatie o.a. kan bestaan uit een fysieke bijdrage (landschappelijke inpassing etc.) en/of een financiële bijdrage in een vereveningsfonds.

De uitkomsten van deze enquête worden geanonimiseerd verwerkt in de rapportage van het onderzoek.

Indien één van uw collega's beter op de hoogte is van vereveningsbeleid kunt u wellicht deze e-mail doorsturen. U bent niet verplicht iedere vraag te beantwoorden. In veel gevallen zijn er meerdere antwoorden per vraag mogelijk.

Ik dank u hartelijk voor uw tijd en moeite!

Ga naar enquête -> <http://www.thesistools.com/web/?id=432399>

Met vriendelijke groet,

Wout Romijnders

Student bos- en natuurbeheer aan VHL

Afstudeerder bij Stichting landschapsbeheer Gelderland

E-mail: wout.romijnders@landschapsbeheergelderland.nl

Vereveningsbeleid in Gelderse gemeenten

1. Algemene gegevens

Naam gemeente:

Wat is uw functie?:

De vragen 2 t/m 9 hebben betrekking op de toepassing van verevening door uw gemeente. Mocht uw gemeente geen verevening toepassen bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied wordt u verzocht enkel vraag 2 te beantwoorden.

2. Hanteert uw gemeente een vorm van verevening bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied?

- ☐ Ja
- ☐ Nee (=einde enquête)

3. Bij welke ruimtelijke ontwikkelingen wordt verevening gevraagd aan initiatiefnemers?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Functieveranderingen naar wonen en/of werken (FAB beleid)
- ☐ Nieuwbouw van woningen
- ☐ Nieuwe landgoederen
- ☐ Uitbreiding (agrarisch) bedrijven
- ☐ Anders, namelijk

4. Welke rekenmethode hanteert uw gemeente voor het bepalen van de vereveningsbijdrage?

- ☐ Vast bedrag per ontwikkeling(in euro's), namelijk.....
- ☐ Vast bedrag per gebouwde m3 woonhuis(in euro's), namelijk.....
- ☐ Bestemmingsplanwinst (%), namelijk.....
- ☐ Anders, namelijk

5. Op welke wijze wordt de vereveningsbijdrage overwegend geleverd?

- ☐ Fysieke bijdrage (in natura) op erf/kavel (zie vraag 6)
- ☐ Fysieke bijdrage (in natura) buiten erf/kavel (zie vraag 6)
- ☐ Financiële bijdrage (in een fonds)
- ☐ Fysieke bijdrage op erf/kavel EN financiële bijdrage in een fonds
- ☐ Anders, namelijk

6. Indien er een fysieke bijdrage wordt verlangd van de initiatiefnemer, uit welke onderstaande elementen bestaat de bijdrage overwegend? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Sloop van overtollige bebouwing
- ☐ Landschappelijke inpassing middels aanplant
- ☐ Natuurontwikkeling (poelen etc.)
- ☐ Aanleg recreatieve voorzieningen
- ☐ Verkleining bouwvlak
- ☐ Behoud en restauratie van karakteristieke en/of monumentale bebouwing
- ☐ Anders, namelijk

7. Hoe worden afspraken tussen gemeente en initiatiefnemer voornamelijk vastgelegd? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Anterieure overeenkomst (privaatrechtelijk)
- ☐ Opgenomen in bestemmingsplan als voorwaardelijke verplichting
- ☐ Exploitatieplan
- ☐ Anders, namelijk.....

8. Welke elementen zijn van toepassing om de gewenste kwaliteit van de landschappelijke inpassing te bereiken? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Flankerend beleid waarin kwaliteitseisen beschreven staan (zoals beeldkwaliteitsplan)
- ☐ In een vroeg stadium in gesprek gaan met initiatiefnemers
- ☐ Initiatiefnemer is verplicht om een landschapsarchitect in te schakelen
- ☐ Verschillende gemeentelijke disciplines betrekken voor een integrale benadering
- ☐ Passende architectuur en materiaalgebruik wordt verwacht, vanuit de '1-erf-gedachte'
- ☐ Inspireren en motiveren van initiatiefnemers middels folders/referentieprojecten
- ☐ Anders/aanvullend, namelijk.....
- ☐ Niet van toepassing

9. Welke elementen zijn van toepassing om de realisatie van de landschappelijke inpassing te stimuleren? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Controleren op de realisatie van de landschappelijke inpassing
- ☐ Inzetten gemeentelijke landschapsbeheerder voor extra begeleiding en stimulering
- ☐ Subsidie verstrekken op plantmateriaal
- ☐ Anders/aanvullend, namelijk

De vragen 9 t/m 19 hebben betrekking op de resultaten en ervaringen van het door uw gemeente toegepaste vereveningsbeleid. De elementen landschappelijke inpassing en financiële bijdrage in een fonds worden uitgelicht.

10. Indien uw gemeente landschappelijke inpassing verlangt als vereveningsbijdrage; Om hoeveel landschappelijke inpassingen gaat het in uw gemeente op jaarbasis?

0 / 1-5 / 5-10 / 10-15 / 15-20 / 20-25 / 25-30 / 30+

11. In hoeverre worden de inpassingsplannen gerealiseerd(aangeplant) door initiatiefnemers?

- ☐ Altijd
- ☐ Overwegend wel
- ☐ Overwegend niet
- ☐ Nooit
- ☐ Landschappelijke inpassing is niet van toepassing

12. Wordt er door uw gemeente gecontroleerd op de realisatie van de landschappelijke inpassingsplannen?

- ☐ Ja altijd gecontroleerd
- ☐ Overwegend wel gecontroleerd
- ☐ Overwegend niet gecontroleerd
- ☐ Nee niet gecontroleerd

13. Hoe gaat u om met verzoeken tot medewerking wanneer er te weinig ruimte is op de kavel om goed ingepast te worden?

- ☐ geen medewerking verlenen, zonder een degelijke landschappelijke inpassing
- ☐ Wel medewerking verlenen mits aanvullende financiële bijdrage
- ☐ Wel medewerking verlenen zonder aanvullende eisen
- ☐ Anders, namelijk

14. Bent u tevreden over de architectuur en materiaalgebruik van de nieuwe ontwikkelingen als huizen en stallen?

- ☐ Ja erg tevreden
- ☐ Overwegend wel tevreden
- ☐ Overwegend niet tevreden
- ☐ Niet tevreden

15. Indien uw gemeente een financiële bijdrage verlangt van initiatiefnemers ter vulling van een fonds; Hoeveel euro komt er op jaarbasis in het fonds vanuit verevening?

- ☐ €0
- ☐ €1 - €25.000
- ☐ €25.000 - €50.000
- ☐ €50.000 - €100.000
- ☐ €100.000+
- ☐ Niet van toepassing

16. Voor welk soort projecten worden financiële middelen uit het fonds met name ingezet?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Landschapsontwikkeling
- ☐ Landschapsbeheer
- ☐ Natuurontwikkeling
- ☐ Aanleg recreatieve voorzieningen
- ☐ Anders, namelijk
- ☐ Niet van toepassing

De vragen 17 t/m 19 hebben betrekken op de tevredenheid van het door uw gemeente toegepaste vereveningsbeleid.

17. In hoeverre bent u zelf tevreden over het door uw gemeente gehanteerde vereveningsbeleid? Kunt u een cijfer geven op een schaal van 1(ontevreden) tot 10 (zeer tevreden)?

1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6 / 7 / 8 / 9 / 10

18. Wat zijn volgens u de sterke elementen van het door uw gemeente toegepaste vereveningsbeleid? (die u kunt aanraden aan alle gemeenten)

.....

19. Waar liggen volgens u uitdagingen voor verbetering van het door uw gemeente toegepaste vereveningsbeleid?

.....

Tot slot. De laatste vragen hebben betrekking op de nieuwe visie en rol van de provincie Gelderland zoals deze afgelopen juli 2014 in de Omgevingsvisie is vastgesteld.

20. Bent u op de hoogte van de recente visie en rol van de provincie Gelderland zoals deze in de Omgevingsvisie is vastgesteld?

- ☐ Goed op de hoogte
- ☐ Globaal op de hoogte
- ☐ Niet op de hoogte

De provincie Gelderland heeft in haar Omgevingsvisie vastgesteld dat Gelderse gemeenten primair verantwoordelijk worden gesteld om de kwaliteit van het landschap te waarborgen. De provincie Gelderland juicht het toe om hiervoor het vereveningsinstrument te hanteren. Zij stelt dat er vanuit het Streekplan (2005) regels zijn opgesteld voor functieveranderingen en vertrouwt er op dat gemeenten deze regeling gebruiken en indien nodig nader concretiseren. De provincie Gelderland ziet haar rol als inspirerend en verbindend.

21. Heeft bovenstaande constatering volgens u gevolgen voor het gemeentelijke vereveningsbeleid?

- ☐ Ja, omdat.....
- ☐ Nee, omdat.....
- ☐ Weet ik niet

22. Voldoet de 'nieuwe' rol van de provincie Gelderland aan uw behoeften?

- ☐ Ja, omdat.....
- ☐ Nee, omdat.....
- ☐ Weet ik niet

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst!

Voor aanvullende vragen en/of opmerkingen ben ik te bereiken via: w.romijnders@landschapsbeheergelderland.nl

Bijlage 4: Enquêteresultaten

In onderstaande tabel zijn per enquête vraag de antwoorden gegeven. Deze antwoorden liggen aan de basis van de resultatenbeschrijving in hoofdstuk 3.2.

Enquêtevraag	Antwoorden
1. Algemene gegevens	-
2. Hanteert uw gemeente een vorm van verevening bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied?	6/32 NEE (19%) 26/32 JA (81%)
	<i>Bij antwoord Nee, stopt de enquête, volgende antwoorden gaan uit van 26 respondenten die aangeven wel verevening toe te passen</i>
3. Bij welke ruimtelijke ontwikkelingen wordt verevening toegepast?	26/26 Functieveranderingen (FAB beleid) (100%) 17/26 Uitbreiding van agrarische bedrijven (65%) 12/26 Nieuwbouw woningen (45%) 12/26 Nieuwe landgoederen (45%)
4. Welke rekenmethode hanteert uw gemeente voor het bepalen van de vereveningsbijdrage?	1/25 Vast bedrag per ontwikkeling (a €5000) 2/25 Vast bedrag per te bouwen m3 woonhuis (a €10) 4/25 Bestemmingsplanwinstberekening (a 25%) 15/25 Anders, bestaande uit: 10/25 maatwerk/kwalitatief 5/25 m2 sloop tegen bouwen m3 woning 4/26 Onbekend
5. Op welke wijze wordt de vereveningsbijdrage overwegend geleverd?	16/26 Fysieke bijdrage op erf/kavel 0/26 Fysieke bijdrage <u>buiten</u> erf/kavel 1/26 Financiële bijdrage in fonds 5/26 Fysieke bijdrage op locatie en geld in een fonds 4/26 Anders, namelijk: 1x 'alles mogelijk', 1x 'fysiek op locatie en gebied', 1x 'fysiek en financieel, maar niet in een fonds' en 1x geen toelichting
6. Indien er een fysieke bijdrage wordt verlangd van de initiatiefnemer, uit welke onderstaande elementen bestaat de bijdrage overwegend? (meerdere antwoorden mogelijk)	26/26 Sloop van overtollige bebouwing 26/26 Landschappelijke inpassing middels aanplant 19/26 Natuurontwikkeling (poelen etc.) 3/26 Aanleg van recreatieve voorzieningen 10/26 Behoud en restauratie van karakteristieke bebouwing 11/26 Verkleining bouwvlak
7. Hoe worden afspraken tussen gemeente en initiatiefnemer voornamelijk vastgelegd?	13/26 Anterieure overeenkomst 3/26 Opgenomen in bestemmingsplan als voorwaardelijke verplichting 0/26 Exploitatieplan 10/26 Anders namelijk: 'zowel in anterieure overeenkomst als vastgelegd in bestemmingsplan (beide)'
8. Welke elementen zijn van toepassing om de gewenste kwaliteit van de landschappelijke inpassing te bereiken? (meerdere antwoorden mogelijk)	21/26 Flankerend beleid zoals beeldkwaliteitsplan 22/26 In vroeg stadium in gesprek gaan met initiatiefnemer 7/26 Initiatiefnemer is verplicht om een landschapsarchitect in te schakelen 17/26 Verschillende gemeentelijke disciplines betrekken voor een integrale benadering 12/26 Passende architectuur en materiaalgebruik vanuit de 1-erf-gedachte 7/26 Inspireren en motiveren van initiatiefnemers in de planvorming 6/26 anders: (inschakelen GG, LOP, toetsing achteraf)

9. Welke elementen zijn van toepassing om realisatie van de landschappelijke inpassing te stimuleren? (meerdere antwoorden mogelijk)	17/24 Controleren of de landschappelijke inpassing is gerealiseerd 6/24 Inzetten van gemeentelijke landschapsbeheerder 3/24 Subsidie verstrekken op plantmateriaal 5/24 Anders, namelijk: (3x 'bestemmingsplan is bindend' 1x 'draagvlak creëren bij initiatiefnemer' en 1x geen toelichting) 3/24 Niet van toepassing <u>2/26 Respondenten vraag niet ingevuld</u>
10. Indien uw gemeente landschappelijke inpassing verlangt als vereveningsbijdrage; Om hoeveel landschappelijke inpassingen gaat het in uw gemeente op jaarbasis?	0/26 - 0 per jaar 6/26 - 1 tot 5 per jaar 10/26 - 5 tot 10 per jaar 6/26 - 10 tot 15 per jaar 3/26 - 15 tot 20 per jaar 1/26 - 20 tot 25 per jaar
11. In hoeverre worden landschappelijke inpassingen gerealiseerd (aangeplant) door initiatiefnemers?	4/26 - Altijd gerealiseerd 22/26 - Overwegend wel gerealiseerd 0/26 - Overwegend niet gerealiseerd 0/26 - Nooit gerealiseerd
12. Wordt er door uw gemeente gecontroleerd op de realisatie van de landschappelijke inpassingen?	6/26 - Altijd gecontroleerd 9/26 - Overwegend wel gecontroleerd 10/26 - Overwegend niet gecontroleerd 1/26 - Niet gecontroleerd
13. Hoe gaat uw gemeente om met verzoeken tot medewerking wanneer er te weinig ruimte is op de kavel om de ontwikkeling goed in te passen?	6/26 - Geen medewerking verlenen, zonder degelijke inpassing 6/26 - Wel medewerking mits aanvullende financiële bijdrage 1/26 - Wel medewerking verlenen zonder aanvullende eis 11/26 - Anders, namelijk (7x 'maatwerk zoeken op andere locatie', 4x onbekend) <u>2/26 Respondenten vraag niet ingevuld</u>
14. Bent u tevreden over de architectuur en materiaalgebruik van de nieuwe ontwikkelingen (woonhuizen en stallen)?	3/26 - Erg tevreden 18/26 - Overwegend wel tevreden 2/26 - Overwegend niet tevreden <u>3/26 Respondenten vraag niet ingevuld</u>
15. Indien uw gemeente als vereveningsbijdrage een financiële bijdrage verlangt van initiatiefnemers ter vulling van een fonds; hoeveel euro komt er ongeveer op jaarbasis in het fonds vanuit verevening?	3/26 - 0 euro per jaar 6/26 - 1 tot 25.000 euro per jaar 4/26 - 25.000 tot 50.000 euro per jaar 1/26 - 50.000 tot 100.000 euro per jaar 12/26 - Niet van toepassing
16. Voor welk soort projecten worden financiële middelen gebruikt? (meerdere antwoorden mogelijk)	9/26 Landschapsontwikkeling 3/26 Landschapsbeheer 5/26 Natuurontwikkeling 4/26 Aanleg recreatieve voorzieningen 5/26 Anders, namelijk: (3x projecten uit structuurvisie, 1x sloop asbeststallen en 1x beekherstel) 12/26 Niet van toepassing
17. In hoeverre bent u zelf tevreden over het door uw gemeente gehanteerde vereveningsbeleid? Kunt u een cijfer geven op een schaal van 1 tot 10?	2/26 geeft een 4 2/26 geeft een 5 7/26 geeft een 6 9/26 geeft een 7 3/26 geeft een 8 1/26 geeft een 9 <u>2/26 Respondenten vraag niet ingevuld</u>
18. Wat zijn volgens u de sterke punten van het door uw gemeente toegepaste vereveningsbeleid? (die u aan kunt raden aan alle gemeenten)	+ Vast bedrag ter vulling van een fonds geeft geen scheve gezichten en biedt kansen voor uitvoering projecten uit structuurvisie(3x). + Proces: Maatwerk, inspelen op wensen initiatiefnemer(3x), Inschakelen van ervenconsulent(4x),

	Contact en duidelijkheid richting initiatiefnemer, beleid en inspireren zijn belangrijk(8x) + Opnemen in bestemmingsplan is bindend (1x) + Consequent toepassen (1x) + Begeleiden na de planvorming (1x) <u>6/26 Respondenten vraag niet ingevuld</u>
19. Waar liggen uitdagingen voor verbetering?	- Meer aandacht besteden aan controle en handhaving van de landschappelijke inpassingen(6x) - Behoeftte aan het vragen van een financiële bijdrage ter vulling van een fonds(5x) - Uitgangspunt moet zijn een kwaliteitsverbetering en minder rekenen met m2 en m3(2x) - "Meer inspireren en motiveren in de planvorming" (1x) - "Verevening is een must in Groene Ontwikkelingszone" (1x) - "Hoe vergelijk je appels met peren?"(1x) <u>7/26 Respondenten vraag niet ingevuld</u>
20. Bent u op de hoogte van de recente visie en rol van de provincie Gelderland zoals deze afgelopen juli 2014 in de Omgevingsvisie is vastgesteld?	9/26 - Goed op de hoogte 16/26 - Globaal op de hoogte 1/26 - Niet op de hoogte
21. Heeft bovenstaande constatering gevolgen voor het gemeentelijk vereveningsbeleid?	5/26 - Ja, omdat "er te weinig lokaal beleid is om kwaliteit te borgen", "het verplicht is om verevening toe te passen in GO", "gemeenten beter zelf keuzes kunnen maken", "je merkt nu al dat de provincie zaken overlaat aan gemeenten". 14/26 - Nee, omdat "het beleid vanuit het Streekplan wordt voortgezet", "dit geen verandering betekent in de huidige werkwijze". 7/26 - Weet ik niet
22. Voldoet de 'nieuwe' van de provincie Gelderland aan uw behoeften?	11/26 - Ja, omdat "het is goed dat er meer vrijheid komt voor gemeenten, omdat gemeenten de lokale situatie het best kennen", "Er is meer maatwerk mogelijk en de provincie is bereid te inspireren en te motiveren". 5/26 - Nee omdat, "verevening was al een vaag begrip, wordt nu nog vager, staat bloot aan de waan van de dag", "de provincie trekt zich terug waar ze wel een rol heeft", "er is meer behoefte aan ondersteunende expertise", "sommige regels uit de verordening zijn onduidelijk". 10/26 - Weet ik niet